

Rapport 2022/01 | For Norad

Statistikk og data som beskriver finansielle strømmer fra Norge til utviklingsland

En forstudie

Irene Tuveng, Bjørnar Andreas Kvinge, Mats Kristoffersen, Håvard Sjølie, Linda Wietfeldt, Benedicte Castberg og Kim Benjamin Boué

Dokumentdetaljer

Tittel	Statistikk og data som beskriver finansielle strømmer fra Norge til utviklingsland
Rapportnummer	2022/01
Forfattere	Irene Tuveng, Bjørnar Andreas Kvinge, Mats Kristoffersen, Håvard Sjølie, Linda Wietfeldt, Benedicte Castberg og Kim Benjamin Boué
ISBN	978-82-8126-559-2
Prosjektnummer	21-HVE-18
Prosjektleder	Irene Tuveng (SSB)
Kvalitetssikrer	SSB
Oppdragsgiver	Norad
Dato for ferdigstilling	11. januar 2022
Kilde forsidefoto	Visual Stories, Micheile på Unsplash.com
Tilgjengelighet	Offentlig
Nøkkelord	Statistikk og empirisk analyse, Utviklingssamarbeid, IKT og digitalisering

Om Statistisk sentralbyrå

SSB er en faglig uavhengig institusjon ansvarlig for å samle inn, produsere og publisere offisiell statistikk relatert til økonomi, befolkning og samfunn på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Vi har i tillegg en omfattende forsknings- og analysevirksomhet.

Avdeling for økonomisk statistikk har ansvar for drift og utvikling av nasjonal- og finansregnskapet, offentlige finanser, prisstatistikk, finansmarkedsstatistikk og utenrikshandelsstatistikk. Avdelingen er også ansvarlig for det internasjonale utviklingssamarbeidet hvor SSB gjennom institusjonelt samarbeid bidrar til utvikling av statistiske systemer og kapasitetsbygging i utviklingsland.

Om Vista Analyse

Vista Analyse AS er et samfunnsfaglig analyseselskap med hovedvekt på økonomisk utredning, evaluering, rådgivning og forskning. Vi utfører oppdrag med høy faglig kvalitet, uavhengighet og integritet. Våre sentrale temaområder er klima, energi, samferdsel, næringsutvikling, byutvikling og velferd. Vista Analyse er vinner av Evalueringsprisen 2018.

Våre medarbeidere har meget høy akademisk kompetanse og bred erfaring innenfor konsulentvirksomhet. Ved behov benytter vi et velutviklet nettverk med selskaper og ressurspersoner nasjonalt og internasjonalt. Selskapet er i sin helhet eiet av medarbeiderne.

Forord

SSB og Vista Analyse har fått i oppdrag av NORAD å kartlegge tilgjengelige data som beskriver pengestrømmer fra Norge til utlandet, med spesielt søkelys på pengestrømmer til utviklingsland.

Denne rapporten inneholder en gjennomgang av SSBs statistikker, med tanke på å undersøke hva som kan tilbys NORAD av statistikk for pengeoverføringer over landegrensene. Rapporten er også utgitt i SSBs egen notatserie, nummer 2022/1.

Bakgrunnen for oppdraget er at NORAD ønsker en kartlegging av statistikk og datagrunnlag som kan belyse ulike typer pengestrømmer som går fra Norge til andre land i verden. NORAD har tidligere gjennomført en analyse av norske direkteinvesteringer i utviklingsland, og ønsker nå å se på muligheter for en bredere analyse som inkluderer flere typer av pengestrømmer som kan tenkes å ha betydning for utvikling i landene.

Seksjon for internasjonalt utviklingssamarbeid i SSB har ledet arbeidet med bistand fra Vista Analyse. Seksjon for nasjonalregnskap, seksjon for finansregnskap og seksjon for utenrikshandel i SSB har vært sentrale bidragsytere i arbeidet. Forfatterne Tuveng, Kristoffersen, Sjølie, Wietfeldt, Castberg og Boué arbeider i SSB.

I rapporten pekes det på at Utenriksregnskapet gir en konsistent og kvalitetssikret sammenstilling av alle transaksjoner over landegrensene. Rapporten peker samtidig på at den raske utviklingen som skjer innenfor digitale transaksjoner via banker, via andre nettløsninger og via mobiltelefoner, utfordrer oss til å tenke nytt om hvordan husholdningenes overføringer til hjemlandet estimeres.

Verdensbanken påpeker at husholdningenes overføringer viser seg mindre konjunkturfølsomme enn bistandsmidler. Pandemien som verden befinner seg i nå, er et godt eksempel på hvordan internasjonale kriser påvirker pengestrømmene til utviklingsland og samtidig øker behovet i mottakerlandene¹.

Husholdningenes pengeoverføringer skjer i økende grad gjennom formelle kanaler. Årsaken til dette er dels at nye digitale løsninger, spesielt mobilpenger, tilgjengeliggjør trygge og rimelige overføringsmetoder. Dels skyldes det at reisevirksomheten er blitt betydelig redusert på grunn av reiserestriksjoner, og dermed hindret at kontanter føres over landegrensene. Digitale transaksjoner forbedrer muligheten for å kontrollere pengeoverføringene og kan dermed bedre fange opp overføring av illegitime midler.

Digitale transaksjoner gir også mulighet for å lage bedre statistikk. God statistikk over husholdningenes overføringer vil gi oss mulighet til å analysere viktige problemstillinger som

- Omfanget av husholdningenes overføringer fordelt på land og over tid
- Sammenhengen mellom offentlige bistandsordninger og husholdningenes overføringer – er det en crowding-out effekt?
- Analyse av hvor pengene havner og slike overføringers evne til å treffe umiddelbare behov hos mottakerne sammenliknet med annen form for bistand
- Analyse av effektivitet og sikkerhet i transaksjonsløsningene – kommer pengene fram der de skal?

---

¹ Se for eksempel https://www.knomad.org/sites/default/files/2021-05/Migration%20and%20Development%20Brief%2034_0.pdf

Denne rapporten er en forstudie, og vi anbefaler Norad å fortsette arbeidet med å få bedre oversikt over finansielle transaksjoner over landegrensene. Dagens metodikk for beregning av husholdningenes overføringer er rundt 10 år gamle, og mange forhold har endret seg. Noen av endringene vi ser er:

- Innvandrerbefolkningens størrelse og sammensetning i Norge er endret
- Befolkningen i mottakerlandene kommuniserer i dag langt lettere med diasporaen
- Langt flere i utviklingsland har bankkonto og/eller konto for mobilpenger
- Tilgangen til elektroniske løsninger for rask og sikker overføring av midler har økt betraktelig
- Internasjonale data indikerer betydelig vekst i husholdningens overføringer
- Dagens metodikk som ligger til grunn for estimering av disse størrelsene i utenriksregnskapet viser ikke samme vekst, og her synes det å være et behov for nærmere kartlegging

Dagens metodikk tar hensyn til generell økonomisk vekst, men ikke teknologisk utvikling. Når betingelsene har endret seg med mobilpenger etc., er det behov for å gå gjennom nivåberegningene på nytt.

11.01.2022

Haakon Vennemo

Daglig leder

Vista Analyse AS

Statistikk og data som beskriver finansielle strømmer fra Norge til utviklingsland

En forstudie

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2022/1

Mats Kristoffersen, Håvard Sjølie, Linda Wietfeldt, Benedicte Castberg, Kim Benjamin Boué, Bjørnar Kvinge (Vista Analyse) og Irene Tuveng

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 5. januar 2022

ISBN 978-82-587-1453-5 (elektronisk)

ISSN 2535-7271 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

SSB og Vista Analyse har fått i oppdrag av NORAD å kartlegge tilgjengelige data som beskriver pengestrømmer fra Norge til utlandet, med spesielt søkelys på pengestrømmer til utviklingsland.

Dette notatet inneholder en gjennomgang av SSBs statistikker, med tanke på å undersøke hva som kan tilbys NORAD av statistikk for pengeoverføringer over landegrensene.

Bakgrunnen for oppdraget er at NORAD ønsker en kartlegging av statistikk og datagrunnlag som kan belyse ulike typer pengestrømmer som går fra Norge til andre land i verden. NORAD har tidligere gjennomført en analyse av norske direkteinvesteringer i utviklingsland, og ønsker nå å se på muligheter for en bredere analyse som inkluderer flere typer av pengestrømmer som kan tenkes å ha betydning for utvikling i landene.

I samarbeid med Vista Analyse, utarbeidet SSB et prosjektforslag for gjennomføring av kartleggingen. Avtale om gjennomføring av denne kartleggingen kom på plass i begynnelsen av juli 2021. Oppdraget ble gjennomført innenfor SSB rammeavtale med UD "Rammeavtale for anskaffelse av forskning og utvikling innenfor utenriks – og utviklingspolitikk" (sak nr. 20/18543). Vista Analyse er SSBs samarbeidspartner for leveranser under denne rammeavtalen og bidrar i denne forstudien for kartlegging av datagrunnlag.

Seksjon for internasjonalt utviklingssamarbeid har ledet arbeidet med bistand fra Vista Analyse. Seksjon for nasjonalregnskap, seksjon for finansregnskap og seksjon for utenrikshandel i SSB har vært sentrale bidragsytere i arbeidet.

Statistisk sentralbyrå, 2. november 2021

Lasse Sandberg

Sammendrag

Statistisk sentralbyrå publiserer regelmessig Utenriksregnskapet. Denne statistikken dekker i prinsippet alle transaksjoner mot utlandet og gir dermed et totalbilde av pengestrømmer mot utlandet. Ved å ta utgangspunkt i Utenriksregnskapet, som følger internasjonale godkjente standarder og retningslinjer, sikres mulighet for sammenligning av identifiserte pengestrømmer med andre land og over tid. Utenriksregnskapet baserer seg på kildestatistikk som igjen baserer seg på data hentet inn gjennom enten utvalgsundersøkelser eller fra ulike registre. SSB lager anslag for poster der grunnlagsstatistikken er mangelfull.

I dette forprosjektet gjennomgår vi Utenriksregnskapet og tilgrensende statistikker og beskriver en løsning for NORAD. Med dette utgangspunktet skal det i prinsippet være mulig å skille ut pengestrømmer som går fra Norge til utviklingsland. Vi kartlegger nærmere i hvilken grad det kan la seg gjøre å skille ut og tallfeste relevante pengestrømmer med utgangspunkt i dette rammeverket.

Der SSB mangler datakilder, kartlegger vi i noen grad alternative datakilder.

Dersom NORAD velger å gå videre med dette arbeidet, vil vi anbefale at det også iverksettes utviklingsprosjekter med tanke på å sikre best mulige tall på betalinger over landegrensene. Vi ser at potensialet for forbedringer er til stede på flere områder, og særskilt knyttet til estimering av de samlede overføringene fra husholdningene.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Innledning, bakgrunn for oppgaven	6
2. Beskrivelse av problemstillingen	7
3. Oversikt over alle typer finansielle strømmer over landegrensene	8
3.1. Kort beskrivelse av utenriksregnskapet	8
3.2. Definisjon av husholdningenes overføringer	10
3.3. Handel med varer og tjenester	11
3.4. Lønnskostnader	11
3.5. Løpende overføringer	12
3.6. Kapitaltransaksjoner	13
3.7. Investeringer og gjeld.....	13
3.8. Hva gjøres internasjonalt.....	15
4. Statistikk og grunnlagsdata i SSB som beskriver finansielle strømmer	18
4.1. Tilgjengelig statistikk og grunnlagsdata.....	18
4.2. En kvalitetsvurdering i forhold til formålet med å analysere pengestrømmer fra Norge	27
5. Leveranser fra SSB	28
5.1. Hva kan SSB levere, høsten 2021	28
5.2. Hva kan SSB levere neste år?	29
5.3. Hva kan SSB levere på lengre sikt?.....	30
Referanser	33

1. Innledning, bakgrunn for oppgaven

NORAD's kunnskapsprodukter skal bidra til en opplyst offentlig samtale om norsk bistand og om hva Norge gjør internasjonalt for å støtte opp om bærekraftsmålene.

NORAD ønsker i den sammenheng å kartlegge hvilke offentlige og private pengestrømmer som går til utviklingsland fra Norge. Hvilke pengestrømmer som er relevante å kartlegge baseres på et teoretisk rammeverk om hvilke typer pengestrømmer som potensielt kan bidra til utvikling. Utover bistand (ODA) kan eksempler på relevante pengestrømmer være handel med varer og tjenester, direkteinvesteringer (FDI), private pengeoverføringer (remittances) og porteføljeinvesteringer. Data på ulike typer pengestrømmer skal kunne presenteres og sammenlignes for ulike grupper av utviklingsland, eksempelvis fordelt på grupper land innenfor samme inntektsnivå og regioner i verden, men gjerne også enkeltland.

For å presentere tall over internasjonale og norske pengestrømmer til utviklingsland kreves det relevante data av tilstrekkelig god kvalitet. Tilgangen på data over norske pengestrømmer til utviklingsland er noe begrenset, og varierer for ulike typer pengestrømmer.

Avtale om gjennomføring av en forstudie kom på plass i begynnelsen av juli 2021. Oppdraget skulle gjennomføres innenfor SSB rammeavtale med UD "Rammeavtale for anskaffelse av forskning og utvikling innenfor utenriks – og utviklingspolitikk" (sak nr. 20/18543). Vista Analyse er SSBs samarbeidspartner for leveranser under denne rammeavtalen og bidrar i denne forstudien for kartlegging av datagrunnlag.

I avtalen beskrives oppdraget som følger: "Forstudien skal kartlegge ulike pengestrømmer til utviklingsland. Den skal gi en oversikt over tilgjengelige data og hvordan data kan sammenstilles for å få oversikt over pengestrømmer fra Norge til andre land i verden, med søkelys på pengestrømmer som går til utviklingsland." Det vises videre til prosjektforslaget «Pengestrømmer og datagrunnlag – prosjektforslag for en forstudie», sendt på fra leverandøren til kunden over epost 15.06.2021 (sak nr. 2100173-2).

2. Beskrivelse av problemstillingen

Denne forstudien kartlegger ulike pengestrømmer som går fra Norge til utlandet og gir en oversikt over tilgjengelige data som beskriver disse strømmene. Studien ser nærmere på hvordan tilgjengelige data kan sammenstilles for å beskrive pengestrømmer fra Norge til andre land i verden, med søkelys på pengestrømmer til utviklingsland.

Forstudien om datatilgjengelighet skal, sammen med det teoretiske rammeverket for analysen som NORAD ønsker å gjøre, gi NORAD et beslutningsgrunnlag for valget av hvilke pengestrømmer som de vil analysere nærmere. Valget av pengestrømmer vil også avhenge av hvor ressurskrevende det er å fremskaffe data av tilstrekkelig god kvalitet.

SSB publiserer regelmessig Utenriksregnskapet (UR). UR skal dekke alle transaksjoner mot utlandet og gir dermed et totalbilde av pengestrømmer mot utlandet. Ved å ta utgangspunkt i UR som følger internasjonale godkjente standarder og retningslinjer, sikres mulighet for sammenligning av identifiserte pengestrømmer med andre land og over tid. UR baserer seg på kildestatistikk som igjen baserer seg på data hentet inn gjennom enten utvalgsundersøkelser eller fra ulike typer registerdata. SSB gjør videre beregning av tall for poster der grunnlagsstatistikken er mangelfull.

Med utgangspunkt i UR skal det i prinsippet være mulig å skille ut de pengestrømmer som går fra Norge til utviklingsland som er av interesse for dette prosjektet. Det tilgjengelige (publiserte) UR vil sannsynligvis ikke ha den ønskede detaljeringsgraden, og i denne forstudien kartlegges nærmere hvorvidt det kan la seg gjøre å skille ut og tallfeste relevante pengestrømmer med utgangspunkt i UR.

3. Oversikt over alle typer finansielle strømmer over landegrensene

3.1. Kort beskrivelse av utenriksregnskapet

Utenriksregnskapet¹ omfatter i prinsippet alle transaksjoner mellom Norge (innlendinger/hjemmehørende aktører) og utlandet (utlendinger/ikke-hjemmehørende aktører). En innlending av et land vil være en statistisk enhet med varig økonomisk virksomhet og tyngdepunkt i landet, for eksempel aksjeselskap, fastboende², statlige institusjoner mv.

Utenriksregnskapet er delt inn i et drifts- og kapitalregnskap på den ene siden, og et finansregnskap på den andre siden. I det førstnevnte vises de samlede driftstransaksjonene som Norge i løpet av en periode har mot utlandet. På samme måte, vises de transaksjonene som innlendinger (nordmenn) har mot utlendinger (ikke-nordmenn). Driftstransaksjonene er delt inn i realstørrelser (eksport og import) og finansinntekter/-utgifter. Eksport og import av varer og tjenester er realstørrelser fordi disse produktene har blitt tilvirket med innsatsvarer som arbeid og kapital.

Finansinntekter/-utgifter er inntekter og utgifter som innlendinger har mot utlandet og som skriver seg fra renter og avkastning på finanskapital. Dette dreier seg altså om utbytte, renteinntekter og liknende.

Mens driftsregnskapet viser de nevnte driftsstrømmene, viser finansregnskapets transaksjonsregnskap de tilhørende finansstrømmene. Eksempelvis, vil utskipping av en oljelast komme frem som eksportinntekt av produktet olje til for eksempel 10 millioner kroner. I finansregnskapets transaksjonsregnskap vil den samme handelen komme frem enten som en transaksjon i form av en økt fordring på utlandet med 10 millioner kroner eller som en redusert gjeld på 10 millioner kroner.

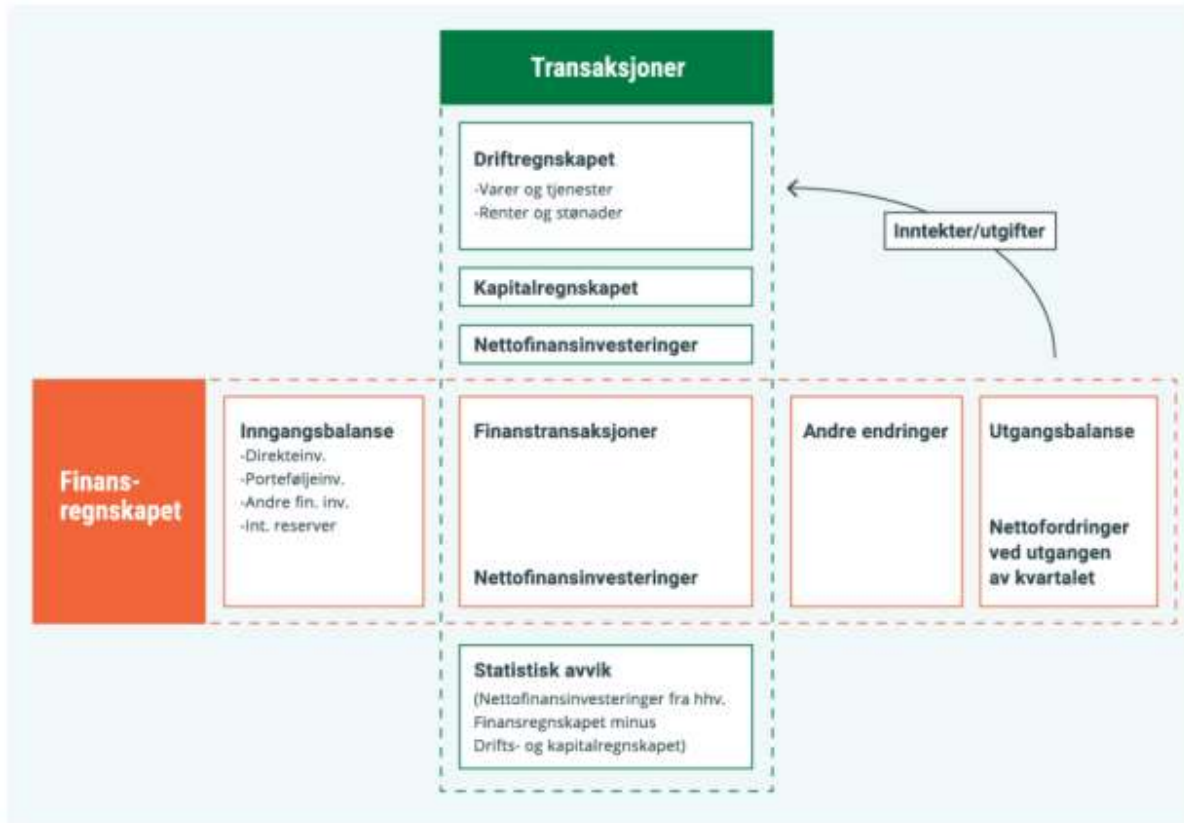
Disse sammenhengene kan illustreres med følgende figur:

---

¹ Statistikken Utenriksregnskap ble første gang publisert av Statistisk sentralbyrå (SSB) i 1925, den gang under betegnelsen: Betalingsbalansestatistikk. En betegnelse som er mer treffende med tanke på det engelske navnet på statistikken: Balance of Payments (BoP). Statistikken er utarbeidet etter IMF's manual «Balance of Payments and International Investment Position», 6. utgave (BPM6).

² For at en privatperson skal telle som fastboende og innlending må vedkommende ha oppholdt seg i Norge minst ett år ifølge IMF. Men av praktiske hensyn følger SSB Skatteetaten og deres regler for utgivelse av personnummer på dette punktet. De gir personnummer til personer som har planlagt samt fått godkjent å kunne bo og oppholde seg i Norge i mer enn seks måneder.

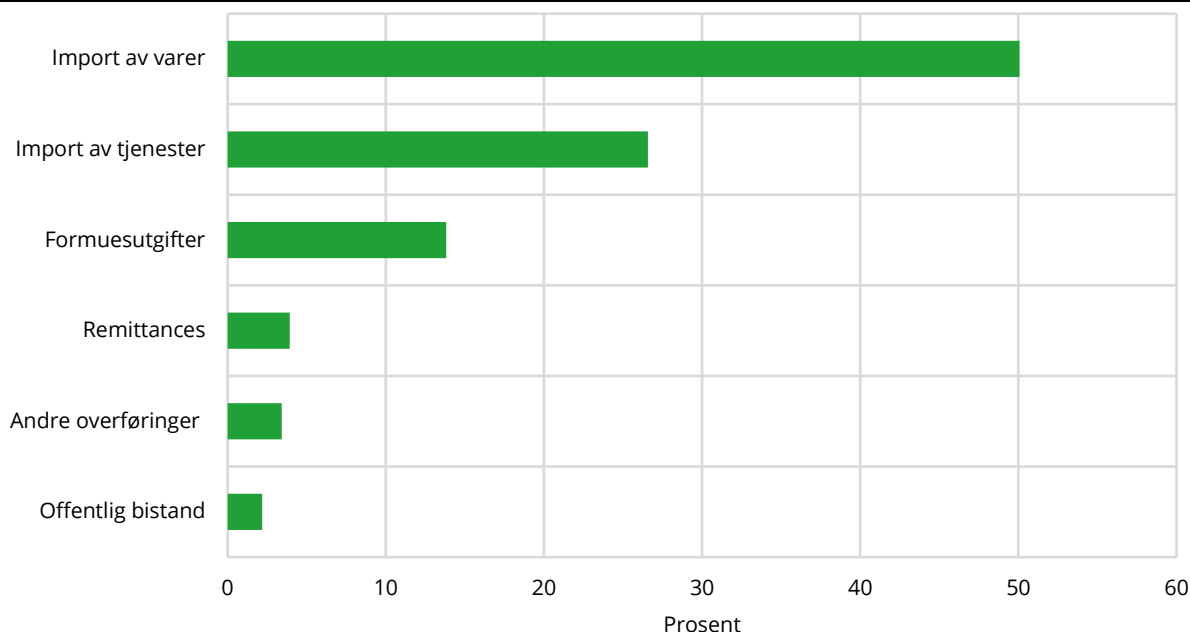
Figur 3-1 Beskrivelse av sammenhengen mellom transaksjoner i finansregnskapet og utenriksregnskapet

Kilde: Statistisk sentralbyrå

På denne måten vil driftsregnskapet og finansregnskapets transaksjonsregnskap i prinsippet vise de samme strømmene. Nettoverdi av alle disse strømmene, som vi kaller for nettofinansinvestering, vil i teorien være det samme tallet. Nettofinansinvestering viser ved et positivt tall hvor mye vi har tjent i løpet av perioden (for eksempel året) mot utlandet, og ved et negativt tall hvor mye utlandet netto har tjent på oss. I finansregnskapets beholdningsregnskap vil dette tallet dermed komme frem som en beholdningsendring fra den ene perioden til den andre.

Figur 3-2 Transaksjoner fra Norge fordelt på utgiftstype. Prosent, gjennomsnitt for perioden 2016-2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3-2 illustrerer hvordan utgiftene i UR fordeler seg på ulike typer driftstransaksjoner. Her er de ulike utgiftstransaksjonene gruppert etter type og vist som prosentvis andel av verdi. Formuesutgifter er sum avkastning til utlandet på kapital som utlendinger eier i Norge. Remittances er her summen av overføringer mellom norske og utenlandske husholdninger samt lønn til utlandet.

I avsnittene 3.2-3.7 gis en nærmere beskrivelse av de ulike komponentene i UR. For de lesere som ikke er interessert i detaljene i de enkelte begrepene, kan bla forbi disse avsnittene.

Remittances er nærmere beskrevet i avsnitt 3.2. I avsnittene 3.3 og videre, følger en nærmere beskrivelse av hvilke strømmer og størrelser utenriksregnskapet består av. Avsnittene 3.3-3.5 viser til driftsregnskapets komponenter, slik de er beskrevet i Figur 3-1. Med referanse til samme figur, gir avsnitt 3.6 en nærmere beskrivelse av kapitalregnskapet. Avsnitt 3.7 er en oppsummering av finansregnskapet, både det vi kaller finanstransaksjonene, som altså motsvarer driftstransaksjonene, og finansbeholdningene, som er de akkumulerte balansestørrelsene.

3.2. Definisjon av husholdningenes overføringer

Det engelske synonymet for husholdningenes overføringer er «remittances». Remittances betyr overføringer til husholdninger fra utenlandske økonomier som i hovedsak stammer fra midlertidig eller permanent migrasjon til disse økonomiene. Overføringer inkluderer kontanter og varer som overføres via formelle kanaler, eller gjennom uformelle kanaler. De består i stor grad av midler og varer sendt eller gitt av personer som har migrert til en ny økonomi og blitt innbyggere der, og netto kompensasjon av sesongarbeidere etc. som er ansatt i en økonomi der de ikke er bosatt.

IMF gir en definisjon av remittances³ basert på størrelser fra utenriksregnskapet (Balance of payment).

Figur 3-3 Definisjon av remittances fra IMF. Kilde: BPM6 og RCG (International Transactions in Remittances: Guide for Compilers and Users)

Total remittances and transfers to NPISHs: a+b+c+d+e+f					
Total remittances: a+b+c+d				e	f
Personal remittances: a+b+c			d		
a	b	c	d	e	f
Personal transfers (part of current transfers)	Compensation of employees less taxes, social contributions, transport, and travel	Capital transfers between households	Social benefits	Current transfers to NPISHs	Capital transfers to NPISHs

I enkelte analyser kan det være mest hensiktsmessig å dele opp posten remittances i de to hovedkomponentene 1) husholdningenes pengeoverføringer til utlandet (a+c) og 2) lønnskostnader til utlandet (b+d). Disse to komponentene er svært ulike av natur for Norges del, særlig med hensyn til overføringer til utviklingsland. Mens husholdningenes pengeoverføringer i stor grad antas å komme fra de delene av befolkningen som har immigrert til Norge fra Asia, Afrika og Midtøsten, er disse geografiske områdene langt mindre representert når det gjelder lønnskostnader til utlandet. I de overnevnte manualene inkluderer man også totale løpende- og kapitaloverføringer i det totale remittance-begrepet. Dette innebærer at man også legger til totale overføringer (løpende og kapital)

³ <https://www.imf.org/external/np/sta/bop/2008/rcg/pdf/guide.pdf> s. 20
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf> s. 274

til såkalte Non Profitable Institutions Serving Households (NPISH's) (e+f). Figuren i forrige avsnitt, figur 3-2, viser remittances definert som sum a+b+c.

3.3. Handel med varer og tjenester

All handel av varer og tjenester som utveksles mellom Norge og utlandet (innlendinger og utlendinger) skal inngå i utenriksregnskapet. Hvis et norsk selskap selger en vare, eksempelvis en maskin til et utenlandsk selskap, vil salgsverdien inngå som eksport av en vare. Det samme gjelder tjenester. Hvis et foretak senere reiser ut for å reparere denne maskinen, vil godtgjørelsen for dette arbeidet inngå som eksport av en tjeneste. Som et eksempel, ser vi av UR at Norge eksporterte varer og tjenester til Afrika for om lag 27 milliarder kroner i 2018. Med andre ord mottok Norge 27 milliarder kroner for salg av varer og tjenester til afrikanske land i 2018. Tilsvarende importerte Norge varer og tjenester fra Afrika til en verdi like over 12 milliarder i 2018. Som vist i figur 3-2, utgjorde pengestrømmen tilknyttet kjøp av varer og tjenester fra utlandet om lag 78 prosent av utenriksregnskapet.

3.4. Lønnskostnader

Strømmer av lønnskostnader over landegrensene forekommer i de tilfellene der arbeidsgiver er innlending i et land, og arbeidstaker er innlending (tilknyttet husholdning) i et annet land. Det er altså landtilhørighet til arbeidsgiver og arbeidstaker som bestemmer i hvilken grad en skal registrere lønnskostnadsstrømmer over grensene i utenriksregnskapet.

Tradisjonelt omfattet utenriksregnskapets post for lønn fra Norge til utlandet i all hovedsak lønn til utenlandske sjøfolk om bord i norske skip og lønn til utenlandske flygere og kabinpersonale i norske flyselskaper. Særlig etter EØS-utvidelsen østover i 2004 økte tilstrømmingen av utenlandske arbeidstakere på korttidsopphold i Norge og dermed også lønn betalt til utlendinger. Beregningene av lønn til utlandet består i dag derfor av tre hovedkomponenter:

- a) lønn til utenlandske sjøfolk om bord i norske skip
- b) lønn til utenlandsk luftfartspersonell om bord i norske fly
- c) lønn til utenlandske arbeidstakere på korttidsopphold i Norge

I tillegg beregnes noen lønnsstrømmer av mindre betydning knyttet til utenlandsk arbeidskraft ved norske ambassader i utlandet.

Lønnskostnader i utenriksregnskapet omfatter ikke kun lønnsutbetalinger, men også premier og avgifter knyttet til pensjons- og trygdeordninger som arbeidstakeren er en del av, og som arbeidsgiveren belastes. Disse avgiftene og premiene føres per konvensjon via arbeidstakerne for så å ende opp som inntekter for offentlig forvaltning eller finanssektoren i Norge. Denne form for føring ("rerouting") er begrunnet med at selv om disse avgiftene og premiene betales direkte fra arbeidsgiver til forvaltningen eller finanssektoren i Norge, er betalingen gjort på vegne av de ansatte og er økonomisk sett en del av vederlaget for utført arbeid. Med andre ord inneholder utenriksregnskapet her ikke-reelle finansielle strømmer til utlandet for å synliggjøre at arbeidsgiverne sparer på vegne av de ansatte. Som vist i figur 3-2, utgjorde pengestrømmen tilknyttet remittances, beregnet som lønnskostnader til utlandet samt overføringer fra norske husholdninger til utlandet i gjennomsnitt om lag 4 prosent av totalverdien til debit-posteringer i utenriksregnskapets driftsregnskap over en femårsperiode (2016-2020). Dette tilsvarte ca. 58 milliarder kroner.

3.5. Løpende overføringer

Løpende overføringer mellom innlendinger og utlendinger er karakterisert ved at de ikke er motsvart av en direkte motytelse. Gode eksempler er løpende overføringer i forbindelse med bistand og u-hjelp, og overføringer fra personer i immigrantmiljøer til sine opprinnelsesland. Også betaling av inntekts- og formueskatt på tvers av landegrensene og innbetalinger og utbetalinger forbundet med velferdsordninger som for eksempel folketrygden, skal inngå her.

3.5.1. Bistandsoverføringer

Norge yter betydelig bistand til andre land, både direkte og via internasjonale hjelpeorganisasjoner. Bistanden tar form av både rene kontantbidrag og leveranser av varer og tjenester som stilles til rådighet for mottaker uten betaling eller annen motytelse. De løpende overføringene i utenriksregnskapet skal beløpsmessig dekke alle tre former. Det betyr at dersom for eksempel en norsk hjelpeorganisasjon yter bistandstjenester gratis overfor innbyggere i et annet land, skal verdien av tjenesten føres som eksport fra Norge til full markedspris. Dette for å synliggjøre norsk eksport av bistandstjenester. Men fordi det ikke skjer noen betaling vil det gi ubalanser i utenriksregnskapet om det ikke korrigeres for. Derfor må det introduseres en motpost i form av en løpende overføring på konto for sekundærinntekt med tilsvarende verdi. En kan si at Norge gir bort betalingsmidler (valuta) som mottaker benytter til å kjøpe/importere tjenester fra Norge. Rene pengegaver (valuta) vil selvsagt også føres her og motposten vil da være en negativ finanstransaksjon som reflekterer at Norges fordringer på utlandet (valutabeholdning) er redusert tilsvarende pengegaven.

3.5.2. Overføringer til- og fra husholdninger

Overføring fra innenlandske husholdninger til husholdninger i utlandet består i at eierskap til ressurser overføres fra en innlending til en utlending uten motytelse. Dersom en innlending overfører penger til egen bankkonto i utlandet, skal transaksjonen posteres som en finansinvestering og ikke overføring. Er det en del av innlendingens løpende inntekt som overføres skal det registreres som en løpende overføring i utenriksregnskapet. Dersom det er en del av innlendingens formue som overføres, for eksempel gjennom arv, skal det posteres som kapitaloverføring i kapitalregnskapet. I praksis kan det være vanskelig å skille mellom de to typene for overføringer og det er akseptabelt å føre alt som løpende overføringer, noe som også gjøres i utenriksregnskapet.

Overføringene kan ta form av både varer og tjenester som leveres gratis eller overføring av rene finansielle midler. Pengeoverføringer mellom husholdninger i ulike land har økt de siste tiårene i takt med økt migrasjon. For Norges del tiltok dette særlig etter utvidelsen av EØS-området i 2004, med økt arbeidsinnvandring som resultat. Også den siste tidens sterke flyktningeinnvandring har gitt grunnlag for økte overføringer fra norske husholdninger til personer i flyktingenes opprinnelsesland.

Pengeoverføringer mellom husholdninger i Norge og utlandet kan gå via de respektives bankforbindelser, gjennom overføringstjenester fra selskaper som for eksempel Western Union, eller ved å fysisk frakte kontanter. En viss andel av overføringene fra husholdningene forgår også gjennom uoffisielle kanaler, som Hawala⁴ eller ved uregistrert frakt av kontanter over grensen. Utenriksregnskapet skal omfatte overføringer både gjennom registrerte og uregistrerte kanaler.

---

⁴ Uoffisielt system for overføring av verdier. Ofte brukt for overføringer til land som ikke har et velfungerende bankvesen, eller hvor innførsel av valuta av andre grunner er forbundet med trøbbel.

3.5.3. Andre overføringer

Overføringer i forbindelse med forsikring

I forsikring dekker de innbetalte premiene betaling for tjenestene som forsikringsselskapet produserer ved å administrere forsikringsordninger. Resten av premiebetalingen betraktes som enten en finansinvestering på den enkelte kundes hånd (livsforsikring) eller en løpende overføring mellom deltakerne i forsikringsordningen (skadeforsikring). Nettopremie (bruttopremie fratrukket tjenesteelementet) i skadeforsikring føres altså som overføring fra den som forsikrer til de som får utbetalt erstatning. Slik at både nettopremie og erstatningsutbetaling føres som løpende overføringer i utenriksregnskapet.

Overføringer i forbindelse med pengespill

På lignende vis som for forsikring omfatter betalingen for deltagelse i pengespill både kjøp av en tjeneste som spillsekskapet leverer til deltagerne, og en overføring mellom deltagerne. Den totale betalingen fratrukket den beregnede verdien av tjenesteelementet føres altså som en overføring fra deltagerne til spillsekskapet, og tilbake ved gevinst.

Utbetalinger fra sosiale ordninger

Utbetalinger fra sosiale ordninger i form av pensjoner og trygder av ulike slag føres som løpende overføringer i utenriksregnskapet. Det kan blant annet være personer som har opparbeidet seg trygde- og pensjonsrettigheter i Norge, men som senere har flyttet til utlandet. Utbetalingene vil da gå til utlandet som løpende overføringer, for eksempel fra Ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV).

Inntekts- og formueskatt

Skattestrømmer som krysser landegrensene, skal inngå som løpende overføringer. I praksis er det primært skatt på aksjeutbytte som utlendinger mottar fra norske selskaper som inngår som skatteinntekter fra utlandet i utenriksregnskapet. På utgiftssiden er det Statens pensjonsfond utland (SPU) sine skatteutgifter til de landene hvor de er investert som inngår.

3.6. Kapitaltransaksjoner

Kapitaltransaksjoner består av kjøp og salg av ikke-finansiell, ikke-produsert kapital som for eksempel patenter og lisenser, samt kapitaloverføringer. Kapitaloverføringer innebærer på samme måte som løpende overføringer at ressurser overføres fra en aktør til en annen uten at det gis noen form for motytelse. Dersom den ene parten gir bort en del av sin kapitalbeholdning eller formue og som øker mottakers kapitalbeholdning tilsvarende, skal transaksjonen posteres som en kapitaloverføring fra den førstnevnte parten til mottageren. Dette er i motsetning til en løpende overføring mellom de to partene, der giver overfører en del av sin løpende inntekt og som mottaker benytter til dekning av sine løpende utgifter. Det er ofte vanskelig å skille mellom løpende overføringer og kapitaloverføringer, og det anbefales at en i tvilstilfeller posterer transaksjonene som løpende overføringer.

I praksis er dette utbetalinger fra staten til utenlandske organisasjoner der formålet er bidrag til et investeringsprosjekt, for eksempel via internasjonale investeringsbanker eller andre organisasjoner, som har blitt ført som kapitaloverføringer i utenriksregnskapet.

3.7. Investeringer og gjeld

Det er mange finansielle strømmer og beholdninger forbundet med investeringer og gjeld. For det første er det mange forskjellige «investeringsprodukter» å investere i, og måter å utstede eller oppta gjeld. For det andre vil verdien på investeringen og gjelden endre seg blant annet grunnet

valutakursendringer. For det tredje vil det være forbundet forskjellige avkastnings- og kostnadsstrømmer knyttet til investeringen og gjelden.

Strømmene, kalt transaksjoner, og beholdningene knyttet til investeringer deles i utenriksregnskapet, inn i såkalte direkte-, portefølje- og andre finansinvesteringer. Direkteinvesteringer er investeringer over landegrensene der investor har til hensikt å etablere en varig økonomisk forbindelse og utøve effektiv innflytelse på virksomheten i et investeringsobjekt. I praksis dreier det seg om en direkteinvestering når eierandel er på minst 20 prosent (ofte 10 prosent internasjonalt).⁵ Porteføljeinvesteringer er investeringer som har som formål å ikke være en varig økonomisk forbindelse. Porteføljeinvesteringer har ofte mindre omfang og en kortere investeringshorisont enn direkteinvesteringer, og eierandelen i selskapet det investeres i, er under 20 prosent. Andre finansinvesteringer vil blant annet være ikke-konsernrelaterte lån, kontanter og bankinnskudd.

3.7.1. Beholdninger, finanstransaksjoner, omvurderinger og andre endringer

Når det gjøres en investering i utlandet er denne som nevnt forbundet med flere typer transaksjoner. Utenriksregnskapet forsøker å dekke alle, men enkelte av de må beregnes eller estimeres da det ikke gis tilstrekkelig med informasjon via kildene som foreligger i dag.

Si at et norsk foretak investerer i utlandet for første gang ved å kjøpe opp et selskap i utlandet. I utenriksregnskapet vil denne investeringen dukke opp som en beholdning av aksjer/eierandeler i utlandet. Man sier typisk at Norge har fått økt sine fordringer på utlandet, og her er fordringen i form av aksjer/eierandeler.

Videre er det slik at utenriksregnskapet får inn informasjon om slike beholdninger per kvartal eller år. Fra ett kvartal til det neste eller fra ett år til det neste, gikk foretaket fra å ha null eierskap i utlandet til å eie aksjer i det aktuelle landet. Denne *beholdningsendringen* må så deles opp i en *finanstransaksjon* og en potensiell *omvurdering*.

Finanstransaksjonen er selve investeringen, altså hvor mye det norske foretaket kjøpte det utenlandske selskapet for. Selskapet kan ha blitt mer verdt siden investeringen ble gjort, enten fordi selskapet/aksjene har økt i verdi som følge av positive markedskursendringer eller fordi den norske kronen har svekket seg i forhold til den utenlandske valutaen som aksjene er utstedt i. Slike verdiendringer blir ofte omtalt som omvurderinger, eller andre endringer. Ideelt sett skulle man hatt utfyllende informasjon om både finanstransaksjonene og omvurderingene fra foretakene selv, men det man vet mest om er beholdningene. Videre har man ulike metoder for å estimere omfanget av omvurderinger. Man vet for eksempel ofte hvilken valuta investeringen er gjort i. Når omvurderingene er beregnet kan man estimere omfanget av transaksjoner residualt.

For å ta et konkret talleksempel kan foretaket ha kjøpt det utenlandske selskapet for 100 millioner kroner 1. januar. Verdien av investeringen har steget til 105 millioner kroner den 31. mars. I prinsippet skal da 100 millioner inngå som en finanstransaksjon i utenriksregnskapet, mens 5 millioner skal gå som en verdiendring/omvurdering. I dette konkrete eksempelet vil det være foretakets beholdning på 0 kroner 31. desember og 105 millioner kroner 31. mars som er de observerbare innrapporterte beholdningene, og beholdningsendringen for perioden blir 105 millioner kroner. Hvis omvurderingene estimeres til å være 5 millioner vil finanstransaksjonen bli 100 millioner kroner.

---

⁵ Internasjonale manualer anbefaler en grense på 10 prosent for direkte investeringer. Norge valgte en grense på 20 prosent fordi dette var sammenfallende med skattemyndighetenes grense og som selskapene hadde tilpasset seg til i sine regnskapssystemer. Internasjonalt pågår det en diskusjon om denne grensen og den kan bli endret i manualene i framtiden.

Over er det tatt utgangspunkt i investeringer, men de samme dynamikkene og metodene gjelder når det kommer til gjeld. Hvis et norsk foretak tar opp et lån i utlandet vil det også være beholdningen av gjeld som er den observerbare størrelsen. På samme måte estimeres det hvor mye av periodens beholdningsendring som er omvurderinger (valutakursendringer), og hvor stor finanstransaksjonen (gjeldsoptaket) er.

I tillegg kan det ved både investeringer og opptak av gjeld forekomme *andre volumendringer*. Dette er typisk avskrivninger. Et eksempel kan være at et norsk foretak som har gjeld i utlandet går konkurs. Da vil Norges gjeld mot utlandet gå ned. Denne beholdningsendringen skal da inngå som andre volumendringer.

3.7.2. Avkastning og kostnader

I forbindelse med investeringer og gjeld vil det primært være forskjellige former for avkastnings- og kostnadsstrømmer, alle disse strømmene føres som inntekter og utgifter i *driftsregnskapet*:

- *Aksjeutbytte*: Når de selskapene norske foretak eller privatpersoner eier aksjer i går med overskudd, betales dette typisk ut til eierne i form av utbytte. Da vil Norge få inntekter fra utlandet i form av aksjeutbytte. Det samme gjelder naturligvis også motsatt vei for de utlendingene som eier aksjer i norske selskap; aksjeutbytte til utenlandske eiere føres som kostnader for Norge.
- *Renter*: Grovt sett er det fire former for rentestrømmer som krysser landegrensene. Det er renter på utlendingers innskudd og lån i Norge der det førstnevnte er renteutgifter for Norge og det andre er renteinntekter for Norge. Samt renter på innledningers innskudd og lån i utlandet. Videre trenger ikke rentene å stamme fra ordinære bankinnskudd og -lån, men kan også stamme fra andre rentebærende verdipapirer som for eksempel obligasjoner.
- *Reinvestert fortjeneste*: I forbindelse med direkteinvesteringer, altså der aksjeeierne eier andeler for mer enn 20 prosent, føres det en imaginær strøm for det overskuddet som ikke betales ut som utbytte i utenriksregnskapet. Denne strømmen kalles reinvestert fortjeneste fordi den fortjenesten man har opptjent ett år, reinvesteres i selskapet. Dette gjelder kun for direkteinvestorer, da disse i større grad kan tenkes å stå for beslutningen om utbytte skal betales ut eller ei, og i så måte velger å spare/reinvestere overskuddet i selskapet. Et eksempel kan være at et norsk foretak eier mer enn 20 prosent av et utenlandsk selskap. Hvis dette utenlandske selskapet går med overskudd, men eierne velger å ikke ta ut overskuddet som utbytte (og heller reinvestere det i selskapet), skal dette føres som en avkastning for Norge i driftsregnskapet, og med en tilhørende finanstransaksjon til utlandet i finansregnskapet, gitt ved det norske foretakets eierandel av overskuddet.

3.8. Hva gjøres internasjonalt

Pengeoverføringers omfang og betydning

Verdensbanken publiserte i mai en artikkel⁶ der nye tall ble publisert som viste at tross Covid19-pandemien sank internasjonale pengeoverføringer med kun 1,6 prosent globalt til en total på om lag 540 milliarder USD. Artikkelen viser til flere mulige årsaker. For det første at økonomien i mange i-land utviklet seg bedre enn ventet. Videre at midler nå i økende grad blir overført digitalt og dermed sporbart, mens bruk av uformelle overføringsmetoder synker i omfang.

⁶ <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/05/12/defying-predictions-remittance-flows-remain-strong-during-covid-19-crisis>

Pengeoverføringer har vist seg å være en stabil og betydelig inntektskilde i mange land.

IMF og Verdensbankens estimater fokuserer på overføringer overført via offisielle kanaler, for eksempel banker. Ikke alle små transaksjoner av migranter som utføres via pengeoverføringsoperatører (som Western Union), postkontorer, mobiloverføringselskaper (som M-Pesa i Kenya) er inkludert i alle landene. Heller ikke uformelle overføringer via venner, slektninger etc. Ettersom disse overføringene som ikke systematisk er inkludert i betalingsbalansen kan være betydelige i volum, spesielt i forbindelse med Sør-Sør-korridorer, vil de offisielle tallene sannsynligvis underrapportere betydelig.

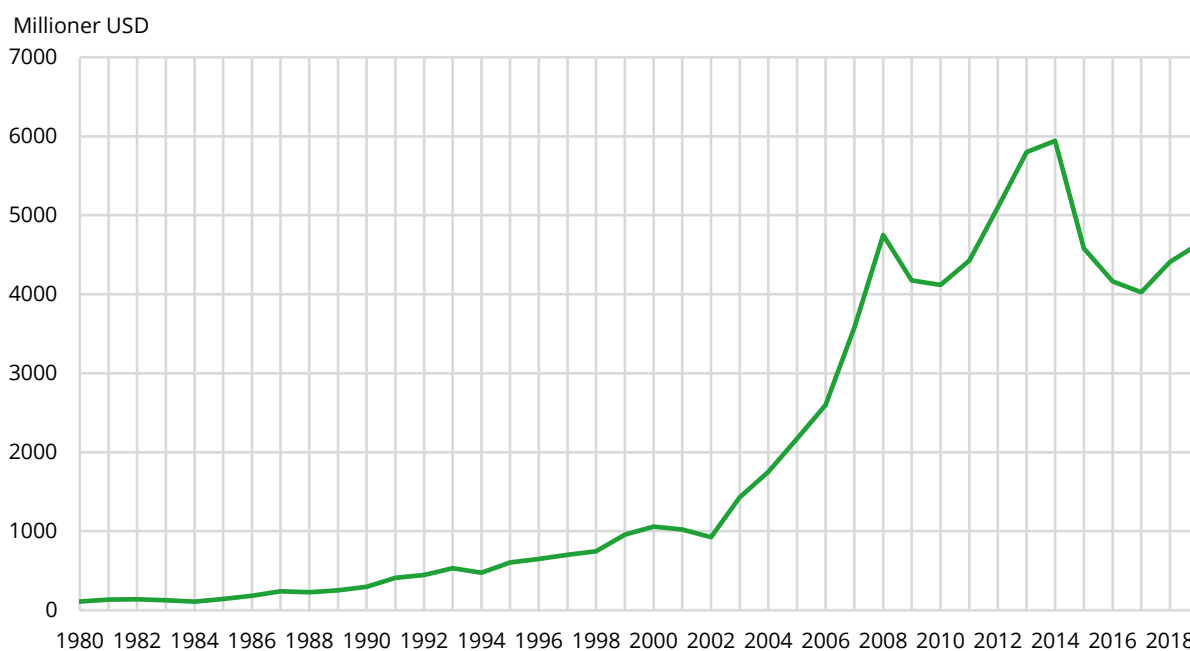
Gitt pengeoverføringenes betydning for mottakernes og mottakerlandenes økonomi, er det et sentralt poeng å få til bedre statistikk.

Internasjonal statistikk over pengeoverføringer

Verdensbanken publiserer statistikker over pengeoverføringer fra husholdninger (remittances). I utgangspunktet inneholder denne statistikken alle land i verden. Kvaliteten er imidlertid varierende og metodikken som er benyttet for anslagene varierer mellom land og regioner.

En vanlig metodikk som brukes av Verdensbanken er å estimere pengeoverføringer per person som har emigrert/ er bosatt i utlandet og multiplisere opp med antall personer som er bosatt i utlandet. Kvaliteten på utvalgsundersøkelsen som ligger til grunn for estimatene er dermed essensiell for å få gode tall. Erfaringene viser at tallene er av varierende kvalitet. Figur 3-4 viser pengeoverføringer fra Norge, slik Verdensbanken beregner det⁷.

Figur 3-4 Pengeoverføringer fra Norge 1980-2019

Kilder: Verdensbanken og Vista Analyse

To datasett brukes til å konstruere Verdensbankens bilaterale pengeoverføringsmatriser. Det første er den bilaterale migrasjonsmatrisen, som gir estimater for innvandrerpopulasjonen, fordelt på migrantland, der data er tilgjengelig. Den er basert på data samlet inn fra lands folketellingskontor og andre relevante kilder. Det andre nøkkeldatasettet er overføringsdataene. Innbetalingsdataene

⁷ Verdensbanken oppgir pengeoverføringer i løpende MUSD. Vi viser tallene i faste millioner USD. (2019).

for overføringer er konstruert som summen av to komponenter i IMF's betalingsbalansestatistikk: i) kompensasjon til ansatte, ii) personlige overføringer. Den bilaterale overføringsmatrisen innebærer å allokere et lands totale innbetalinger for overføringer i et gitt år til emigrantlagrene, samt justere for inntekt per innbygger⁸ i migrantens avsender- og mottaksland.

Norsk statistikk gjennomgås i kapittel 4.

Transaksjonskostnader ved pengeoverføringer og ny teknologi

Verdensbanken publiserer også statistikk over transaksjonskostnadene mellom ulike land i verden. Tallene indikerer at mellom land i vesten er bankoverføringer det rimeligste alternativet, mens andre aktører dominerer på overføringer mellom land- og til og fra utviklingsland. Tradisjonelt har Western Union og tilsvarende pengeoverføringstjenester dominert dette markedet. Det er i stor grad transaksjonskostnader som forklarer hvorfor de ulike tjenestene blir valgt⁹.

Bitcoin og andre digitale valutaer har blitt løftet fram som rimelige løsninger for å flytte penger over landegrensene. Den komplekse teknologien samt sterke svingninger i verdsettelsen av disse valutaene kan nok dempe etterspørselen.

De senere årene har mobilpenger vokst i omfang. I noen av de minst utviklede land i verden, der eksempelvis ordinære banktjenester ikke finnes, er fortsatt mobiltelefoner svært utbredt og nærmest allemannseie. Stadig nye mobilkontoløsninger utvikles¹⁰. Mobile penger har mange fordeler. For det første er det digitale løsninger som gjør transaksjoner sporbare. Dette motvirker korrupsjon og kriminalitet i overføringen av penger, og er et bedre alternativ til kontantoverføringer. Videre gir mobilpenger personer i regioner der trygge og effektive banktjenester ikke finnes, et trygt digitalt alternativ. Løsningen reduserer behovet for å gå med kontanter, noe som kan redusere kriminalitet og korrupsjon i mottakerens hverdag.

Bruken av slike tjenester har eksplodert. Ved inngangen av året passerte vi 300 millioner brukerkontoer i verden¹¹.

Overføringer som er vanskelige å fange opp i statistikken

Hawala er et eksempel på tillitsbaserte transaksjonssystemer som ikke alltid fanges opp i statistikken. Hawala følger islamske tradisjoner, men bruken er ikke begrenset til muslimske land. Det finnes ulike systemer med ulike navn, som alle følger grovt prinsippet med at penger betales til en lokal tilbyder. Tilbyderen bokfører handelen og ringer en kontaktperson i mottakerlandet som gir beløpet til mottakeren. Det følger ingen faktisk pengeoverføring over landegrensene knyttet til de enkelte transaksjonene, men i noen tilfeller vil også Hawala-transaksjoner bli fanget opp i valutaregisteret.

Overføringer via mobilløsninger bør være lettere å skaffe gode tall på enn for en del andre uformelle overføringsløsninger. Mobilpenger inngår imidlertid ikke i dagens norske statistikk.

---

⁸ Metoden som brukes er beskrevet mer detaljert i "South-South Migration and Remittances" av Ratha og Shaw (2007).

⁹ Eksempler på transaksjonskostnader til henholdsvis Pakistan og Polen er lagt i vedlegg. Disse tallene viser at kostnadene ved å bruke norske banker er lave for overføringer til Polen, mens for overføringer til Pakistan er de norske bankene dyrest. De to landene er eksempler på et utviklingsland og et land i vesten.

¹⁰ GSMA oppgir at det finnes 310 ulike løsninger i 96 land. <https://www.gsma.com/mobilemoneymetrics/#global>

¹¹ GSMA <https://www.gsma.com/sotir/>

4. Statistikk og grunnlagsdata i SSB som beskriver finansielle strømmer

I dette kapitlet vil utenriksregnskapets kilder og grunnlagsdata for disse strømmene gjennomgås. Da utenriksregnskapet er en såkalt makrostatistikk, som skal forsøke å måle alle økonomiske strømmer med utlandet, vil kravet til nøyaktighet være lavere. Videre følger utenriksregnskapet internasjonale standarder og prinsipper som kan gi et skjevt bilde med tanke på målsettingen om å måle reelle finansielle strømmer mellom Norge og utlandet.¹² Derfor kan det være andre statistikker og kilder er bedre egnet til å belyse og analysere de strømmene NORAD er spesielt interessert i. Privatpersoners pengeoverføringer til utlandet («remittances» på engelsk) og norske investeringer i utlandet er to punkter nevnt av høy interesse. For disse punktene har vi derfor valgt å legge til informasjon om SSBs tilgang og utnyttelse av skattemyndighetenes valutaregistre for det førstnevnte, og informasjon om SSBs statistikker for direkte- og porteføljeinvesteringer for det sistnevnte. Det går også inn på hvilke strømmer det ikke finnes data for samt en kvalitetsvurdering av de strømmene som foreligger.

4.1. Tilgjengelig statistikk og grunnlagsdata

Tabell 4.1 gir en oversikt over de finansielle strømmene beskrevet i kapittel 3, der den andre kolonnen utdyper de strømmene av særlig interesse for NORAD. De fleste kildene i utenriksregnskapet vil uansett bli nevnt i dette kapitlet, men noe mer vekt vil bli lagt på de områdene av større interesse for NORAD.

Tabell 4.1 Oversikt over finansielle strømmer med utlandet med tilhørende kilder

Aggregat	Detaljerte strømmer/størrelser av større interesse for NORAD	Kilder for detaljerte strømmer
Handel med varer og tjenester	Vare- og tjenestestrømmer	Statistikkene: «Utenrikshandel med varer (UHV) og Utenrikshandel med tjenester» (UHT)
Lønnskostnader	Utlendingers arbeid i Norge. Del av remittances	a-ordningen, register
Løpende overføringer	Husholdningenes pengeoverføringer til utlandet. Del av remittances	Statistikkene: Utenriksregnskap og Betalingsstrømmer mellom Norge og utlandet. Se på potensialet fra andre kilder SSB har tilgang til: Valutaregisteret, betalingsformidling med betalingskort
Kapitaltransaksjoner	Patenter, overføring av formue	Statsregnskapet
Investeringer og gjeld (beholdninger, transaksjoner, omvurderinger og andre endringer)	Omfanget av norske direkte- og porteføljeinvesteringer i utviklingsland	Statistikkene: Direkteinvesteringer og Porteføljeinvesteringer i utlandet
Investeringer og gjeld (avkastning og kostnader)		

4.1.1 Handel med varer og tjenester

Kilden for handel med varer og tjenester i utenriksregnskapet er i all hovedsak SSBs statistikker «Utenrikshandel med varer» (UHV) og «Utenrikshandel med tjenester» (UHT). UHV er i stor grad basert på tolldeklarasjoner av alle varebevegelser inn og ut over norskegrensen. Deklarasjonene er først og fremst grunnlag for myndighetenes kontroll og avgiftsberegninger i samband med innførsel og utførsel av varer. Men det er også lagt stor vekt på deklarasjonene som grunnlag for statistikk.

¹² Som forklart i kapitel 3 er det flere ikke-reelle strømmer som inngår i utenriksregnskapet, da man ønsker å synliggjøre forskjellige mekanismer. Ett eksempel er føringen av løpende pensjonspremier til utenlandske arbeidere, selv om de egentlig går direkte til forsikringselskaper.

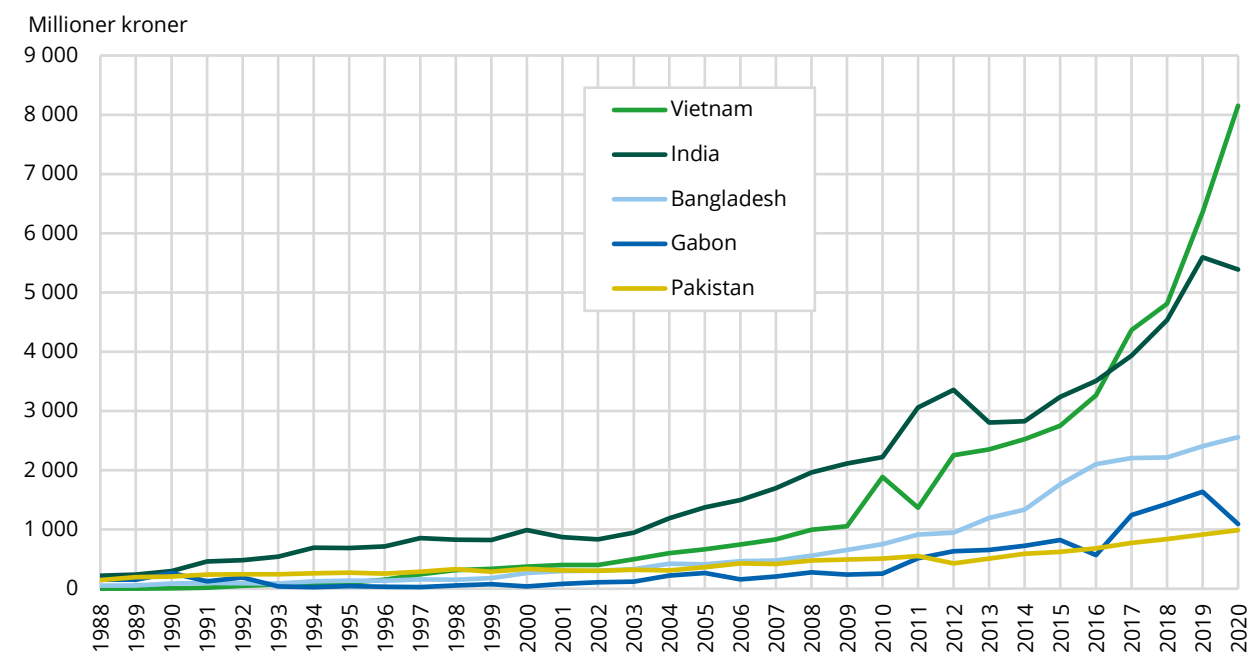
UHT baserer seg på en kvartalsvis utvalgsundersøkelse over den internasjonale tjenestehandelen til ikke-finansielle foretak og dekker de aller fleste tjenestetyper.

Eksport og import av varer og tjenester er begge fordelt etter produkt, som i denne settingen vil si vare- eller tjenestetype. Videre er de også fordelt etter handelsland da tollmyndighetene spør etter inn- og utførselsland for varene. UHT spør etter hvilket land det norske foretaket har kjøpt eller solgt tjenesten til. Utvalget til UHT ikke imidlertid ikke trukket med landdimensjonen som del av stratifiseringen. Dermed er den geografiske dimensjonen befengt med større usikkerhet enn for eksempel næringsdimensjonen. Dette slår trolig verst ut for land vi handler lite tjenester med (som for eksempel utviklingsland).

Fra begge kilder ligger det informasjon om foretaket eller privatpersonen i bunn. Med dette kan vi hente ut eksport og import etter næring og sektor. Dette er dog noe vi ikke publiserer statistikk på i dag, og er derfor noe mer tidkrevende å tilrettelegge, men det er fullt mulig.

Utenriksregnskapet har landfordelte serier for handel med varer og tjenester tilbake til 2011. Utenrikshandel med tjenester har tall fordelt på land tilbake til 2012. Utenrikshandel med varer har imidlertid publisert landfordelte tall helt tilbake til 1988. Figur 4-1 viser Norges import fra utvalgte land i millioner kroner fra 1988 og frem til 2020.

Figur 4-1 Import av varer fra utvalgte land i millioner kroner. Kilde: Statistisk sentralbyrå, Utenrikshandel med varer, statistikkbanktabell 08804

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4.1.2. Lønnskostnader

Helt siden midten av nittenhundretallet utnyttet utenriksregnskapet informasjon fra valutaoppgavene til Norges bank. Disse ble senere til Norges Banks valutastatistikk. Dette var en svært sentral kilde for mange størrelser i utenriksregnskapet helt frem til den ble nedlagt i 2004. Lønn til og fra utlandet var en av disse størrelsene.

Det er flere forhold som gjør at lønn over landegrensene til en noe vanskelig strøm å måle. Som nevnt på side 8 går en utlending til å bli en innlending den dagen de får personnummer. Før den tid

har de hatt noe som heter D-nummer. Det finns informasjon om hvor sysselsatte med D-nummer kommer fra og hvor de er ansatt. Videre er det også et vanskelig skille om foretaket betaler lønnen til utlendingen direkte eller om det går via et utenlandsk selskap. Om sistnevnte er tilfellet skal det ikke føres som lønn til utlandet, men som import av innleid arbeidskraft. Det finnes heller ikke mye informasjon om nordmenn som mottar lønn fra utlandet.

Nivåene som lå til grunn i 2004 blir fortsatt ansett som gode. Siden den gang har man utviklet lønnsnivået for de forskjellige gruppene¹³:

- For utlendinger på korttidsopphold i Norge ser man mot utviklingen av sysselsatte med D-nummer, og lønnsutviklingen i de forskjellige næringene de er ansatt i. Landinformasjon finnes i data fra a-ordningen
- For utenlandske sjøfolk ser man mot hvordan gjennomsnittlig lønnsutvikling har vært, men tar noe hensyn til at arbeidsgiveravgift er noe annerledes for sjøfolk. Det har også tidvis vært statistikk å hente andre steder, blant annet fra rederiforbundet. Landinformasjon har man ikke for nyere år, men benytter eldre nøkler.
- For andre grupper utvikles lønnen med snittlønnen for et normalårsverk beregnet av nasjonalregnskapet.

Når man utvikler størrelser, gjerne over litt tid, må man med jevne mellomrom vurdere om utviklingen gir mening. Dette ble sist gjort for disse størrelsene i 2014 og 2019. Selv om landfordeling eksisterer i datamaterialet her, og også sektor og næringsfordeling, er dette ikke noe vi har innarbeidet i beregningssystemet vårt per i dag. Derfor er det litt mer arbeid å ta dette i bruk, men fullt mulig.

4.1.3. Løpende overføringer

I kapittel 3.5 ble det gjort rede for de forskjellige formene for løpende overføringer mellom Norge og utlandet. Blant disse er det bistandsoverføringer og husholdningenes pengeoverføringer som trolig er av største betydning for utviklingen i utviklingsland. Særlig sistnevnte har økt i betydning de siste årene.

Ifølge IMF har slike overføringer økt raskt de siste årene, og for mange utviklingsland representerer husholdningers pengeoverføringer fra utlandet den største kilden for inntekter fra utlandet.¹⁴

Overføring fra offentlig sektor

Kilde for bistandsoverføringene er en årlig rapportering fra NORAD som sammenstilles med tall for det totale bistandsbudsjettet ifølge statsregnskapet. Rapporten mottas av seksjon for regnskapsstatistikk som tilrettelegger data til videre bearbeiding og bruk i utenriksregnskapet og i nasjonalregnskapet.

Husholdningenes pengeoverføringer

I Statistisk sentralbyrå er det flere kilder som kan benyttes for å se på husholdningers pengeoverføringer. UR er en slik kilde. Her inngår husholdningenes overføringer som en beregnet størrelse. Det er viktig å være klar over at utenriksregnskapet, som nasjonalregnskapet, er en makrostatistikk der en av de viktigste funksjonene er å forsøke å skape et helhetlig bilde av økonomien. Dette medfører at kravet til kvaliteten på informasjonen man bruker til å dekke en bit av puslespillet ikke kan være for streng. Det er tross alt bedre å ha tenkt igjennom et forhold, tatt tak i relevant informasjon og forsøkt å lage en kvalifisert gjetning på en størrelse enn å konkludere med

¹³ Dette innebærer å finne en passende indikator som sier noe om utviklingen i den faktiske størrelsen. Dette gjøres typisk når man ikke har god nok informasjon om den faktiske størrelsen.

¹⁴ <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/basics/remitt.htm>

at her vet vi veldig lite så da setter vi bare tallet null. Denne tankegangen får også i flere sammenhenger støttet i manualene for nasjonalregnskap og utenriksregnskap¹⁵.

Husholdningers overføringer til utlandet er overføring av løpende inntekter og formue til utlendinger uten motytelse. Overføringer av formue, for eksempel arv, skal posteres som kapitaloverføringer på kapitalkontoen, mens inntektsoverføringer skal gå som løpende overføringer på rente- og stønadsbalansen (sekundærinntektskontoen). I praksis kan det være vanskelig å skille mellom de to typer overføringer og det kan være akseptabelt å føre alt som løpende overføringer. Overføringene kan ta form av både varer og tjenester som leveres gratis eller overføring av rene finansielle midler.

Fram til og med 2004 ble overføringer fra husholdninger til utlandet bestemt av valutastatistikken. Etter at den ble lagt ned ble tallene beregnet ved å framskrive nivået fra 2004 med utvikling i husholdningenes disponible inntekt.

I 2008 ble det gjennomført et prosjekt der man hadde til hensikt å avdekke nye kilder for husholdningenes pengeoverføringer. Man gikk bredt ut og studerte alt man kom over av kilder som kunne gi støtte for mer håndfastt tall til dette formålet. Arbeidet ble dokumentert i en rapport¹⁶. Målene var å kartlegge relevante kilder, og deretter lage anslag på 1) det man definerte som *registrerte* pengeoverføringer og 2) det man definerte som *uregistrerte* pengeoverføringer. I rapporten går det frem hvilke vurderinger man gjorde av de ulike kildene. Det blir også gitt noen anslag på de totale pengeoverføringene fra norske husholdninger til utlandet. Disse tallene ble så tatt inn i nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet i en periode, der formålet var å benytte valutaregisteret løpende som en kilde for å si noe om utviklingen i pengeoverføringene. Imidlertid ble dette fraveket etter en kort periode som følge av høy volatilitet i tidsserien fra valutaregisteret, som blant annet økte den analytiske sårbarheten til visse variabler. Man gikk dermed tilbake til opplegget med å ekstrapolere de etablerte nivåene med utvikling i disponibel realinntekt for husholdningene.

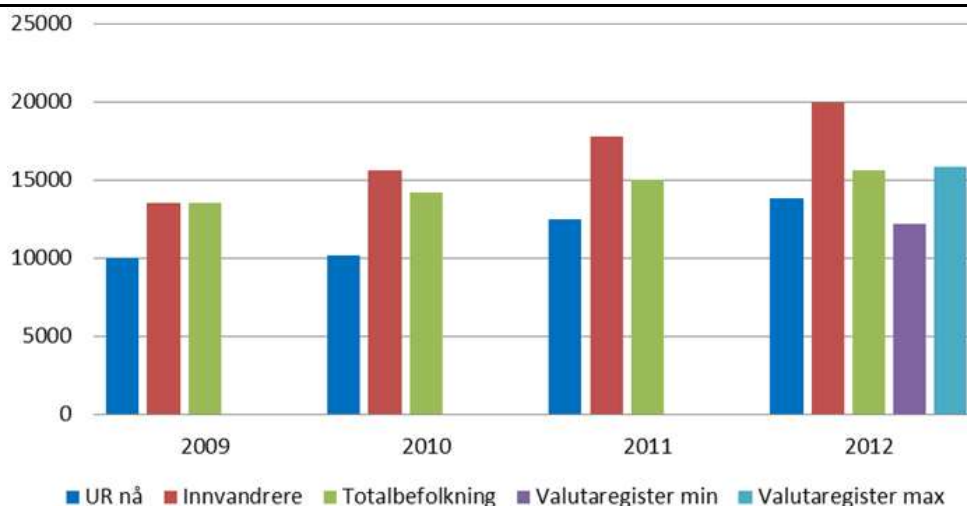
Som ledd i hovedrevisjonen 2014 ble det satt i gang ny vurdering av husholdningenes overføringer til utlandet¹⁷. To innfallsvinkler ble valgt. For det første en framskrivning av gjeldende nivåetall fra 2005 der det i tillegg til generell inntektsutvikling ble tatt hensyn til vekst i den del av befolkningen som presumptivt var mest involvert i overføringer til utlandet. Igjen brukte man valutaregisteret samt konklusjonene om uregistrerte overføringer fra 2008-rapporten. Dette munnet ut i noen scenarier for nivå og utvikling videre.

---

¹⁵ SNA 2008, BPM6

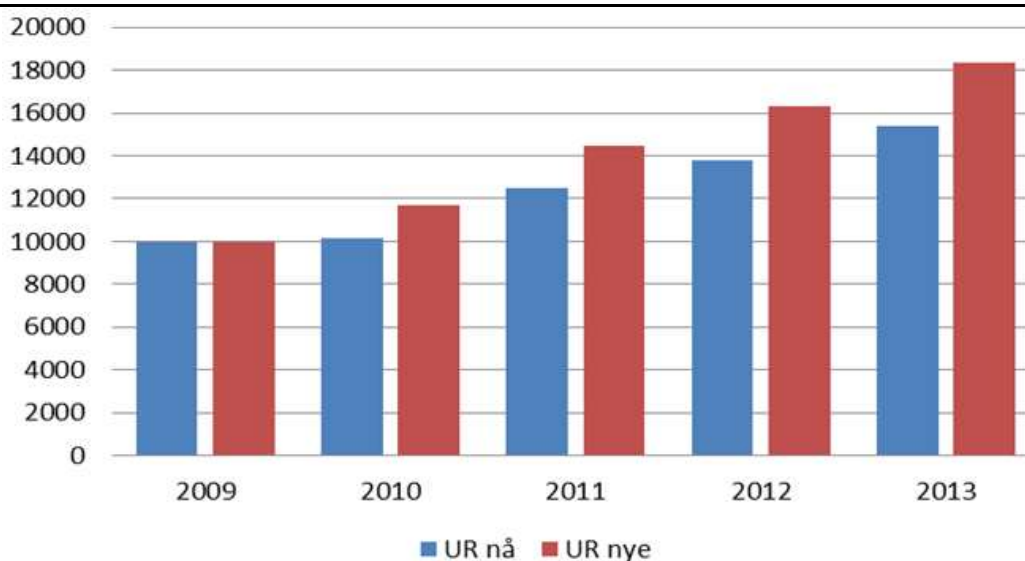
¹⁶ Registrerte og uregistrerte pengeoverføringer til utlandet; Andersen, Gaalaas, Sandnes og Sjøli, 2008

¹⁷ Husholdningenes overføring til utlandet, Vesterås, 2013

Figur 4-2 Overføringer fra husholdningene til utlandet. Ulike kilder. Mill kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4-2 viser vurderingen av kildene som ble gjort i 2014-revisjonen av nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet. Det ble brukt to alternativer for framskrivninger basert på utviklingen i henholdsvis totalbefolkningen (grønn) og innvandrerbefolkningen (rød) som volumindikatorer i tillegg til en prisindikator i form av disponibel inntekt per capita. For 2012 er også tall fra valutaregisteret tatt inn.

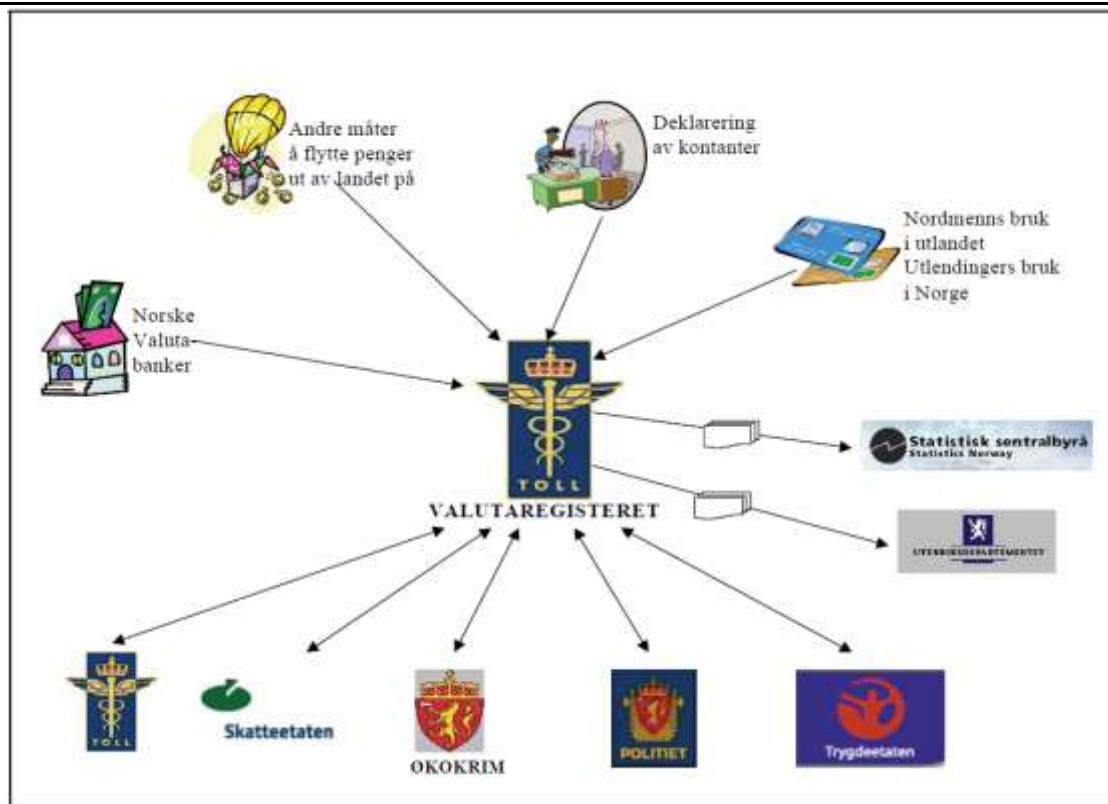
Figur 4-3 Nye og gamle tall for husholdningenes pengeoverføringer i hovedrevisjonen 2014. Millioner kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Som følge av arbeidet som ble gjort i hovedrevisjonen 2014 endte man opp med en oppjustering av husholdningenes pengeoverføringer, som vist i figur 4-3.

Valutaregisteret

Figur 4-4 Brukere og rapportører i valutaregisteret

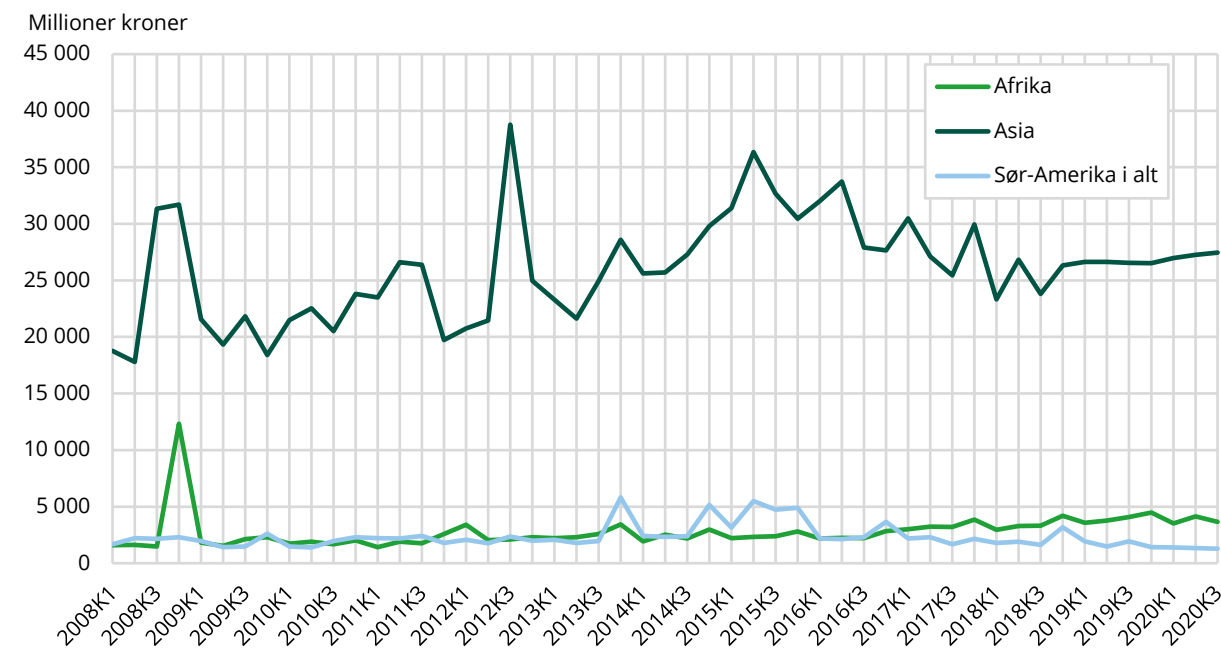

Valutaregisteret er Skatteetatens register over grensekryssende betalingsmidler mellom Norge og utlandet. Formålet med Valutaregisteret er å forebygge og bekjempe kriminalitet og å bidra til riktig skatte- og avgiftsbetaling, ved at kontroll- og etterforskningsorganene har tilgang til opplysninger om valutavekslinger og fysisk eller elektronisk overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge.

Hva som skal rapporteres, og hvem som skal rapportere, er regulert i [valutaregisterloven](#) og [valutaregisterforskriften](#).

Det publiseres ingen enkeltstatistikk over samlet grensekryssende betalingsstrømmer mellom Norge og utlandet med rapportene fra Valutaregisteret som kilde. Hittil er det bare banktransaksjoner som *delvis* publiseres som egen statistikk i SSB gjennom statistikken [Betalingsstrømmer mellom Norge og utlandet](#). Statistikken viser grensekryssende betalinger mellom innlendinger og utlendinger for ikke-finansielle foretak og privatpersoner.

«*Betalingsstrømmer mellom Norge og utlandet*» er en statistikk over betalinger gjennom norske banker til utenlandske banker, hvor den norske parten er innlending, mot transaksjoner hvor den utenlandske parten er utenlandsk. Statistikken dekker næringslivet (organisasjonsnummer) og husholdningssektoren (personnummer). Finanssektoren og enkelte hjelpenæringer til denne er holdt utenfor.

Figur 4-5 Betalingsstrømmer mellom Norge og utlandet

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Klassifisering av banktransaksjoner

Ved utgående banktransaksjoner fra Norge til utlandet skal utfører (kunden eller banken) påføre kjennetegn for transaksjonen.. Eksempler på slike koder er «Kjøp/salg av varer», «Annet kjøp/salg av tjenester», «Lønn» og «Arv, gave, med mer». Gjennomgang av kvaliteten viser at dataen for disse anses av så varierende kvalitet at de dessverre ikke er egnet til å identifisere formålet med transaksjonene til statistikkformål.

Dette materialet blir imidlertid benyttet i forbindelse med landfordeling av pengeoverføringer fra norske husholdninger til utlandet. Her blir summen av noen poster trukket ut for transaksjoner med landkode for den norske parten fra Norge til utlandet. Dette gir en vektor med vekter og land som benyttes til å fordele de totale pengeoverføringene til utlandet.

Eventuell utbedring av tall for "remittances" og lønn til utlandet

Slik remittances er definert i BPM6 og RCG så er dette summen av 1) husholdningenes pengeoverføringer til utlandet og 2) lønn til utlandet med noen justeringer. Det er et visst potensiale for å utbedre disse tallene.

Når det gjelder *husholdningenes pengeoverføringer* er det ikke lagt alt for mye arbeid i metoden med å bruke valutaregisteret til å fordele husholdningenes pengeoverføringer. Her kan man nok se på tilgjengelig data og lage noe mer treffsikre fordelingsnøkler enn vi har i dag. Hovedsakelig gjennom å lage et mer sofistikert beregningsopplegg. Men det er fremdeles nødvendig å påpeke at kvaliteten på dette datamaterialet er svakt. Selve nivået på husholdningenes pengeoverføringer er heller ikke evaluert i de aller siste årene. Dette kan man gjennomgå på nytt, primært ved å benytte samme tankegang som tidligere, men selvsagt også ta inn eventuell ny informasjon som måtte foreligge.

Lønn til utlandet består som tidligere nevnt av flere komponenter, men hvor det største aggregatet er hentet fra A-ordningen, der man har tall fra 2016. Etter at denne kilden ble tatt inn har nok kvaliteten på selve størrelsen lønn til utlandet økt. Det er imidlertid ikke gjort noe forsøk på å benytte informasjonen som ligger i dette datamaterialet om landfordeling. Dette ville kunne heve kvaliteten på landfordeling ytterligere. Det foreligger også informasjon om fordeling på næring og sektor for lønnsutbetalingene. I henhold til definisjonene gitt i BPM6 og RCG skal det også noen

justeringer av lønn mht bl.a reisetrafikk og skatter. Dette er det trolig vanskelig å få en god metode på med den informasjonen som er tilgjengelig per i dag.

En slik utbedring som nevnt over med henblikk på å øke kvaliteten på begrepet remittances vil kreve en del ressurser. Hvor mye det kan være snakk om i timer er vanskelig å anslå før man har kommet i gang med dette. Det er selvsagt også et spørsmål om ambisjonsnivå med mer som vi evt må drøfte nærmere med NORAD dersom det er av interesse at vi går videre med dette.

Lavhengende frukter i denne sammenheng er nok å oppdatere nivået på husholdningenes overføringer med eventuell ny informasjon, rask vurdering og utbedring av opplegget for landfordeling ved hjelp av valutaregisteret samt ta inn landfordelingsdata som ligger i datamaterialet til a-ordningen.

4.1.4. Kapitaltransaksjoner

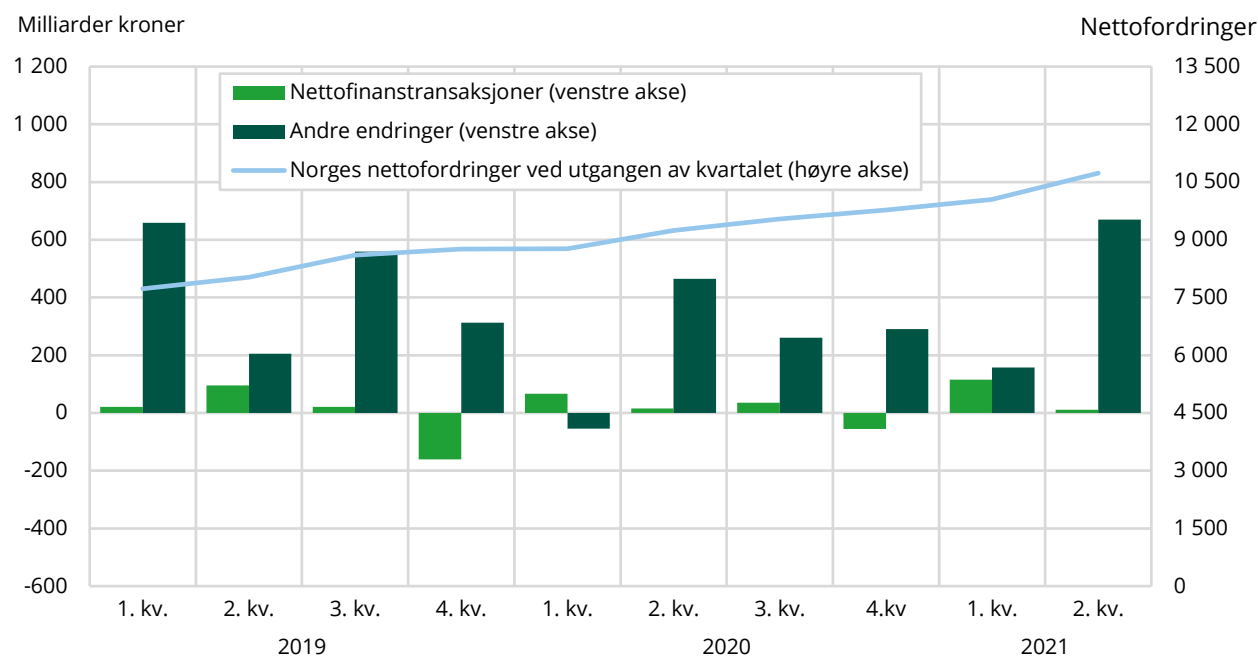
Kapitaltransaksjoner er en liten komponent. I den grad det blir ført noe på denne posten, kan dette landfordeles med valutaregisteret. I mange tilfeller stammer poster som er ført på kapitalregnskapets utgiftsside fra statsregnskapet. Det dreier seg da ofte om innskudd i diverse investeringsbanker o.l. Disse størrelsene er ofte landfordelt i input-filene utenriksregnskapet mottar fra statsregnskapet. I den grad Norge sletter statsgjeld mot andre land vil dette også bli ført under denne typen transaksjoner.

4.1.5. Investeringer og gjeld

Utenriksregnskapets finansregnskap viser både beholdninger og transaksjoner i investeringer (fordringer) og gjeld. Statistikken er i all hovedsak basert på kilder som samler inn beholdningstall kvartalsvis. Videre er statistikken delt inn i funksjon. To av disse funksjonene; direkteinvesteringer og porteføljeinvesteringer, publiseres også som årlige spesialstatistikker.

For investeringer og gjeld anbefales det å bruke beholdningstall, da det er for beholdninger vi har mest korrekt informasjon. Eier man for eksempel et stort selskap i Etiopia så vil det være synlig i balansen (beholdningen) hele veien fra du investerer, men kanskje kan det gå mange år uten at det er noe flere transaksjoner mot landet. Transaksjoner rest-beregnes, både i kvartalsstatistikken og i de årlige statistikkene, og de beregnede transaksjonene har visse kvalitetsutfordringer. Innad i en periode kan det skje flere transaksjoner, både positive og negative, som vi ikke har oversikt over, og summen av dem kan bli bortimot null. Transaksjonsstatistikk viser dermed ikke hvilke eksisterende investeringer Norge har i utlandet. Her illustrert ved figur over Norges nettofordringer og nettofinanstransaksjoner overfor utlandet.

Figur 4-6 Utvikling i Norges finansregnskap overfor utlandet

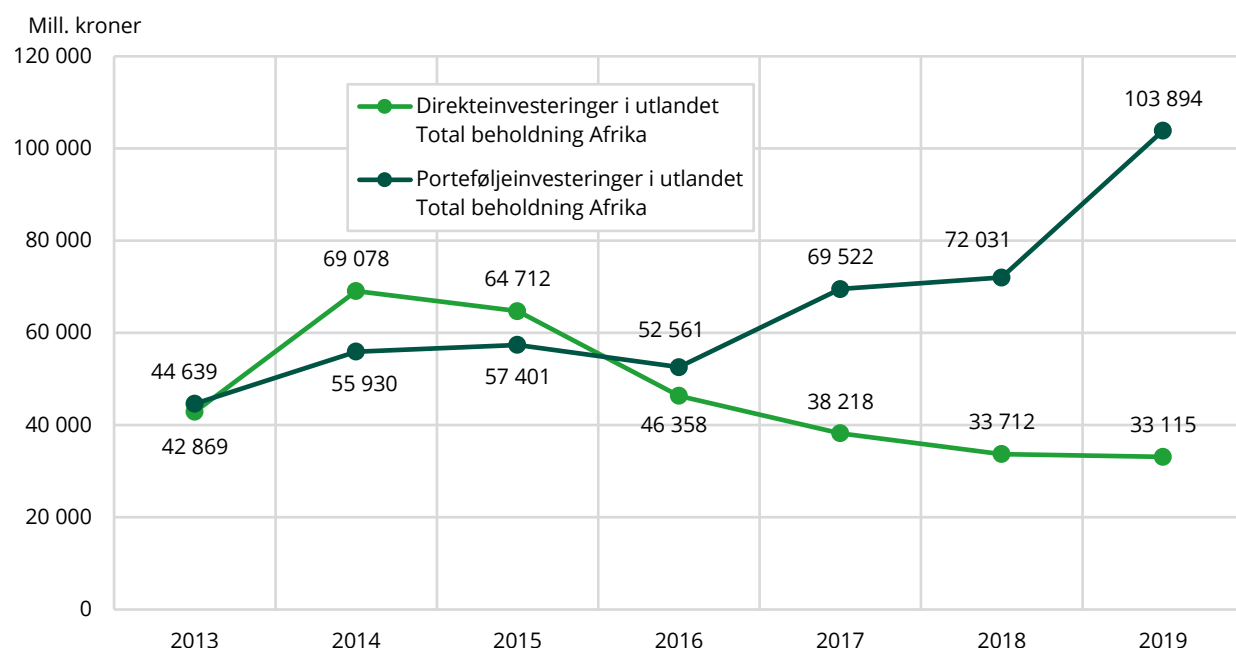

Kilde: Utenriksregnskap, Statistisk sentralbyrå.

Videre anbefales det å bruke årlige tall, da vi har mest informasjon (landfordeling) og best dekningsgrad (større utvalg) for årstall, sammenliknet med kvartalstallene i utenriksregnskapet.

Som beskrevet i avsnitt 3.5, er direkteinvesteringer investeringer over landegrensene hvor investoren har som formål å etablere en varig økonomisk forbindelse. Porteføljeinvesteringer har derimot ikke dette som formål, og investeringen har ofte en kortere investeringshorisont. Brutt ned på enkeltland, vil vi derfor over tid kunne se mer flyktige tall for porteføljeinvesteringer enn for direkteinvesteringer. Men ser vi f.eks på Afrika, og sammenstiller Norges beholdninger av direkteinvesteringer og porteføljeinvesteringer der, ser vi i Figur 4-7 at porteføljeinvesteringene er vesentlige og økende.

Figur 4-7 Norske direkteinvesteringer og porteføljeinvesteringer i Afrika

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. En kvalitetsvurdering i forhold til formålet med å analysere pengestrømmer fra Norge

Generelt burde man være varsom med å benytte økonomisk makrostatistikk til å analysere og belyse enkelte økonomiske strømmer. Men for å gi en overordnet oversikt over finansielle strømmer med utlandet kan det være et godt verktøy. Grunnen til at vi oppfordrer til varsom bruk av statistikken skyldes:

- innsamling av data kommer fra et utvalg av foretak/rapportører
- makrostatistikk vektlegger det å få på plass en oversikt over de store utviklingstrekkene i økonomien og det vil mest sannsynlig påvirke deknningen av beholdninger/strømmer til utviklingsland
- det ligger beregninger bak enkelte størrelser
- det kan være rapportert inn feil data til SSB

Tabell 4-8 Type strømmer/beholdning, kilder, landfordeling og kvalitetsvurdering

Transaksjonstypen (debit)	Kilde	Landfordeling	Kvalitet, data 1=dårlig 5=bra	Kvalitet, landfordeling 1=dårlig 5=bra	Kommentar
Import varer	TAD, kortdata mm	Tilgjengelig i kilde	5	4	Mye kan benyttes direkt. Tilgjengelig mikrodata
Import tjenester	UT-undersøkelsen, grensehandel, reiseundersøkelse mm	Tilgjengelig i kilde	4	3	Utvalgsdata; flere kilder; må tilpasses; konfidensialitet
Lønn til utlandet	a-ordning, VALS-nivåer, rederi, sas	Delvis tilgjengelig i kilde	4	3	Registerdata; flere kilder; må tilpasses;
Husholdningenes pengeoverføringer	Valutaregisteret samt en rekke kilder og vurderinger	Valutaregisteret	3	2	Beregnete anslag fordeles etter valutaregister; Stor usikkerhet; Potensiale for forbedring
Overføringer fra offentlig sektor	Tall fra NORAD, statsregnskapet	Statsregnskapet	5	2	Gode totaltall; LF kan forbedres betydelig, blir i dag ikke rapportert eller
Andre overføringer	ORBOF, FORT, diverse kilder	Tilgjengelig i kilde	4	3	Trolig ikke så relevant å gå videre med
Formues utgifter	UT-undersøkelsen, ORBOF/FORT, diverse manuelle beregninger	Tilgjengelig i kilde	5	3	Trolig ikke så relevant å gå videre med
Direkteinvesteringer	INVUT, UT-undersøkelsen, ORBOF/FORT, Feriehus	Tilgjengelig i kilde	5	5	Publiserte data kan brukes nå
Porteføljeinvesteringer	UT-undersøkelsen, ORBOF/FORT, VPS	Tilgjengelig i kilde	5	5	Publiserte data kan brukes nå

5. Leveranser fra SSB

5.1. Hva kan SSB levere, høsten 2021

Ut ifra den gjennomgangen som er gjort med utgangspunkt i utenriksregnskapet er det mye som tyder på at en forespørsel om utarbeiding av detaljer fra et av områdene vi har sett på uansett vil skape en god del jobb for SSB. De løsningene vi har pr i dag kan ikke - eller i hvert fall kan de i liten grad - benyttes direkte.

For størrelser som gjelder driftsregnskapet og kapitalregnskapet, som altså vil si:

- Vare- og tjenesteimport
- Lønnsutgifter
- Offentlige overføringer
- Husholdningenes overføringer
- Andre overføringer
- Formues-utgifter
- Kapitaloverføringer

er det i denne omgang ikke mulig å legge inn noen ressurser i å lage nye tall utover å tilrettelegge data som allerede finnes i statistikkbanksystemet. En samlet oversikt (Excel-arbeidsbok) over data som finnes tilgjengelig i dag ble oversendt NORAD den 17. september som en del av dette oppdraget.

Den oversendte fila inneholder en del tilrettelagt statistikk over de delene som skal dekke driftsregnskapet i tråd med kulepunktene ovenfor. Det er i hovedsak første kulepunkt i oversikten over som det finnes utfyllende informasjon om. For å oppnå en best mulig geografisk fordeling er dette hentet fra tre ulike statistikker; 1) Utenrikshandel med varer, 2) Utenrikshandel med tjenester, og 3) Utenriksregnskapet. De to førstnevnte her er også kilder for import av henholdsvis varer og tjenester som inngår i nummer tre. Dette innebærer at nummer tre dekker mer (skal dekke alt), men har en svakere landfordeling, og de andre to statistikkene er derfor tatt med for å bidra med mer landfordelte tall. For de andre kulepunktene ligger den tilgjengelige informasjonen i utenriksregnskapstabell 10173 og 10174, men aggregert til kun en post. Alt dette er også forklart i selve Excel-fila som er oversendt NORAD.

For import av varer har vi hentet ut statistikkbanktabell nr. 08809. Denne tabellen dekker nesten all import med varer og er landfordelt ned på enkeltland. Statistikken summerer seg dermed nesten opp til totalen som er gitt i utenriksregnskapstabell nr. 10173. Utenrikshandel med tjenester ligger i tabell nr 10193. Tallene finnes egentlig på enkeltland, men publiseres ikke på dette nivået på grunn av konfidensialitetsproblematikk. Importtransaksjonene er å finne i følgende tabeller som er lagt inn i Excel-fil:

- Vareimport:
  - Utenriksregnskap, tabell 10173 og 10174 (år 2011-2019), første seks faner i vedlegg.
  - Utenrikshandel med varer, tabell 08809 (år 1988-2020). Denne tabellen er landfordelt. Fra seksjonen for Utenrikshandel kan det bestilles mer detaljert mikrodata med flere variabler som finnes i tallgrunnlaget.
- Tjenesteimport
  - Utenriksregnskap, tabell 10173 og 10174 (år 2011-2019), første seks faner i vedlegg.
  - Utenrikshandel med tjenester, 10193 (kvartal 2012:kv1-2021:kv2), etter verdensdel.

Utenriksregnskapets tabeller 10173 og 10174, første seks faner i vedlegg, gir også detaljer om (kun som en aggregert sum, ingen detaljer, år 2011-2019):

- Lønnsutgifter
- Offentlige overføringer
- Husholdningenes overføringer
- Andre overføringer
- Formues-utgifter
- Kapitaloverføringer

Disse tabellen kan altså tas ut ved å gå på følgende adresser:

- Utenriksregnskap: <https://www.ssb.no/statbank/list/ur>
- Utenrikshandel med varer: <https://www.ssb.no/statbank/list/muh>
- Utenrikshandel med tjenester: <https://www.ssb.no/statbank/list/uhjtjenester>

I tillegg til tabellene som er sendt til Norad, kan SSB på kort sikt fremskaffe årsdata over landfordelt tjenestehandel med utlandet for ikke-finansielle foretak for 2017-2020. Dette er ikke-publiserte tall, med bakgrunn fra statistikken «Utenrikshandel med tjenester», og er dermed ikke tilgjengelig fra statistikkbanken. Dataen er en krysstabell over tjenestehandelen mellom Norge og utlandet, fordelt på næringshovedområde, tjenestegrupper og land. Det gjøres oppmerksom på at dette er data fra en utvalgsundersøkelse, og at data fordelt på land dermed må tolkes med forsiktighet. Deler av dataen er også undertrykket på bakgrunn av konfidensialitet.

For størrelser som gjelder investeringer og gjeld:

- Landfordelt årlige FDI beholdninger er utlevert til NORAD høsten 2021 (september). Tallene ligger også tilgjengelig i SSB sin statistikkbank som finnes her (tabell 11326): <https://www.ssb.no/utenriksokonomi/fordringer-og-gjeld-overfor-utlandet/statistikk/direkteinvesteringer>. Her kan det velges enkeltland eller grupperinger av land.
- Landfordelt årlige Porteføljeinvesteringer i utlandet er utlevert til NORAD høsten 2021 (September). De utleverte tallene har gått igjennom en konfidensialitetssjekk og konfidensielle tall er merket med C.

5.2. Hva kan SSB levere neste år?

Landfordelte totalutgifter

I 5.1 summerte vi opp hva som var oversendt NORAD i forbindelse med denne rapporten. Når det gjelder tall for utgifts-transaksjoner fra driftsregnskapet som nevnes i kapittel 5.1 (ikke det som gjelder investeringer og gjeld) kan en mulighet være å aggregere de forskjellige transaksjonene (debit) for på denne måten å gjøre tallene mindre sensitive. På denne måten kan man trolig oppnå Norges utgifter vis-a-vis alle, eller i hvert fall de fleste, land, men da som en sum av alle utgifter. En slik sammenstilling vil kreve noe arbeid innenfor flere seksjoner. Samlet arbeidsinnsats er anslagsvis opp mot ett månedsverk.

Dersom etterspørselen er der, kan det også være behov for å gå videre innenfor de enkelte underkomponenter. Mulige utvidelser kan for eksempel være knyttet til husholdningenes pengeoverføringer, lønn til utlandet, samt direkteinvesteringer.

Pengeoverføringer og lønn til utlandet:

Her må premisene for en leveranse diskuteres nøye. Det er, som beskrevet tidligere, et visst potensiale for å utbedre disse tallene. Både 1) ved å benytte eksisterende informasjon og oppdatere informasjon som nå er noen år gammel. Men også 2) ved å grave etter ny informasjon og nye kilder. Den første av disse fremgangsmåtene er selvsagt mindre ressurskrevende enn den andre og passer sånn sett bedre inn i dette underkapittelet. Mens man i den første trolig vil komme langt med noen

ukesverk vil den andre metoden kreve et forprosjekt på noen dagsverk for å finne ut om det i det hele tatt er noe poeng å gå videre, samt definere nærmere hvor ambisiøst man skal gå til verks i en eventuell oppfølging.

Direkteinvesteringer:

Det må avklares særskilt hva SSB kan utgi av data og hva NORAD ønsker av statistikk. Det vil være utfordringer med å levere krysstabeller med enkelt-land og næring, og en må da se nærmere på muligheten for å aggregere opp tall. Dersom NORAD ønsker kan vi levere en krysstabell, dvs. ønskede/relevante landgrupper (f.eks Nord-Afrika, Vest-Afrika osv) fordelt på næringsgrupper (på hovednivå; næringsgruppe A, B, C osv) våren 2022 (april/mai) for årgangene 2013-2020. Vi anslår at jobben vil ta om lag et ukesverk.

SSB publiserer også en statistikk som viser omsetning og sysselsetning til norske datterselskaper i utlandet. Dvs. denne statistikken sier noe om effekten av direkteinvesteringene. Imidlertid har denne statistikken kun tall for foretak som er eid med 50% eller mer, og ikke 20% som for direkteinvesteringer. SSB kan levere data som er publisert på SSB.no og/eller på microdata.no¹⁸

Remittances:

I forbindelse med en videreutvikling av remittances kan det arbeides videre med valutaregisterets banktransaksjoner. Med denne datakilden, kan SSB sammenstille data for landfordelte transaksjoner fra 2010-2020, fordelt på privatpersoner til utvalgte land. Tabellen kan trolig brytes videre ned på hovednæring x land for foretak. For privatpersoner, er det mulig å skille mellom transaksjoner hvor norsk part har norsk fødselsnummer, eller om norsk part har fått tildelt et d-nummer. Dette siste kan kanskje være spesielt interessant å se videre på i forbindelse med remittances, men før videre arbeid må det avklares hvilke variabler som skal inngå i dataene, og om man heller skal se på det registrerte landet på den norske parten i bankdataene.

Dette arbeidet kan både være relevant for det som skisseres i dette underkapittelet og i 5.3.

5.3. Hva kan SSB levere på lengre sikt?

Forbedrede estimater for husholdningenes pengeoverføringer

Vista Analyse og SSB deler NORADs interesse for å få bedre tall på betalingsstrømmer over landegrensene.

Vi ser særlig at behovet er stort innenfor husholdningenes overføringer

Dagens metodikk for beregning av husholdningenes overføringer er rundt 10 år gamle, og mange forhold har endret seg.

Noen av endringene vi ser er:

- Innvandrerbefolkningens størrelse og sammensetning i Norge er endret
- Husholdningenes disponible inntekt har økt i perioden, noe som dagens metodikk i utgangspunktet tar hensyn til
- Befolkningen i mottakerlandene kommuniserer i dag langt lettere med diasporaen
- Langt flere i utviklingsland har bankkonti og/eller konti for mobilpenger
- Tilgangen til elektroniske løsninger for rask og sikker overføring av midler har økt betraktelig
- Internasjonale data indikerer betydelig vekst i husholdningens overføring

---

¹⁸ <https://www.ssb.no/data-til-forskning/utlan-av-data-til-forskere/variabellister>

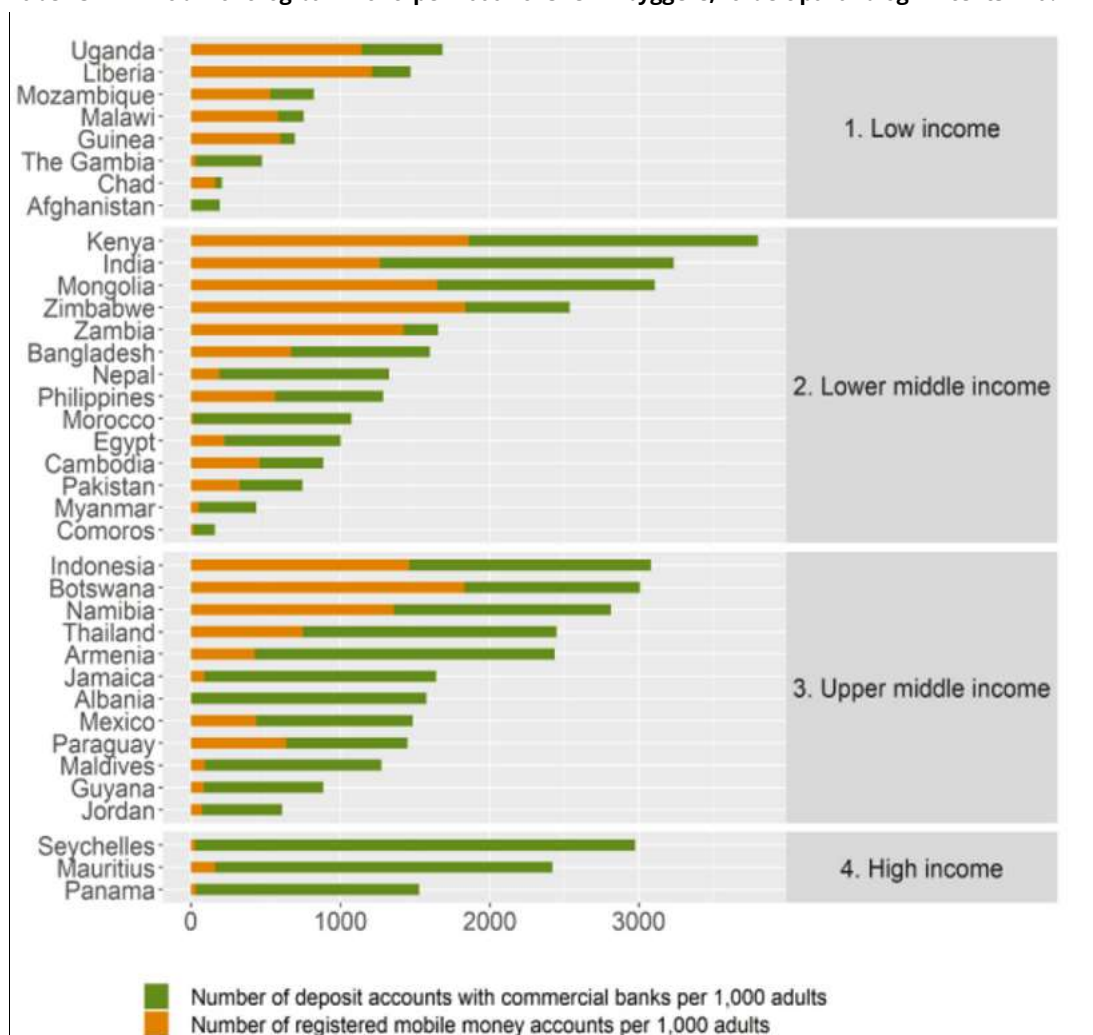
- Dagens metodikk som ligger til grunn for estimering av disse størrelsene i utenriksregnskapet viser ikke samme vekst, og her synes det å være et behov for nærmere kartlegging

Dagens metodikk tar hensyn til vekst i disponibel inntekt, men ikke teknologisk utvikling. Når betingelsene har endret seg med mobilpenger etc som beskrevet over kan det være behov for å gå gjennom nivåberegningene på nytt.

I et nylig publisert arbeid fra IMF¹⁹, vises en oversikt over antall bankkonti og antall konti for mobilpenger per 1000 voksne innbyggere. Figuren illustrerer at mobilpenger er marginalt i noen høyinntektsland, mens andelen slike konti er svært høy i en del lavinntektsland. Bankvesenet er gjerne svakest bygget ut i de fattigste landene og i de landene som har opplevd krig og konflikt, og mobiltelefonløsninger fyller dermed et udekket behov i disse landene.

Et nytt prosjekt som er av mer omfattende art, vil uansett måtte diskuteres med de involverte seksjonene i SSB når man eventuelt har bestemt seg for at dette er av interesse å utvikle videre.

Tabell 5-1 Mobilkonti og bankkonti per 1000 voksne innbyggere, fordelt på land og inntektsnivå.

Kilde: IMF

¹⁹ <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2021/07/01/Is-Mobile-Money-Part-of-Money-Understanding-the-Trends-and-Measurement-461315>

Interesseorganisasjonen GSMA estimerer at hver måned overføres mer enn 1 milliard dollar via mobil²⁰ i verden.

Direkteinvesteringer: Det må avklares særskilt hva vi kan utgi av data på lengre sikt. Det vil være utfordringer med å levere data ned på enkeltland og en må da se nærmere på muligheten for å aggregere opp tall.

Norske datterselskap i utlandet: det må avklares særskilt hva vi kan utgi av data på lengre sikt. Det vil være utfordringer med å levere data ned på enkeltland og en må da se nærmere på muligheten for å aggregere opp tall. Det vil evt. også kunne være mulig å koble FDI og UFATS-data. På lengre sikt vil statistikken også inneholde flere variable; brutto investeringer og lønnskostnader, variablene skal etter planen publiseres i 2023, fra og med årgang 2021.

---

²⁰ https://www.gsma.com/mobilefordevelopment/wp-content/uploads/2021/03/GSMA_State-of-the-Industry-Report-on-Mobile-Money-2021_Full-report.pdf

Referanser

Verdensbanken, diverse kilder. Herunder verdensbankens estimater for remittances fra Norge: <https://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data> samt nettsiden knomad.org

IMF, Diverse artikler, se eksempelvis <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2021/07/01/Is-Mobile-Money-Part-of-Money-Understanding-the-Trends-and-Measurement-461315>

Ratha & Shaw (2007): South-South Migration and Remittances GSMA, gsma.com, bransjeorganisasjon som hvert år estimerer mobile money transfers

FN, se for eksempel <https://www.un.org/en/observances/remittances-day>

Vista Analyse AS
Meltzers gate 4
0257 Oslo

post@vista-analyse.no
vista-analyse.no